

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Bakalářská práce

Statistická analýza vývoje zahraničního obchodu České republiky od vstupu do Evropské unie

Věra Skalická

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Věra Skalická

Provoz a ekonomika

Název práce

Statistická analýza vývoje zahraničního obchodu České republiky od vstupu do Evropské unie

Název anglicky

Statistical analysis of the Czech Republic foreign trade development since the accession to the European Union

Cíle práce

Cílem práce je analýza vybraných ukazatelů teritoriální a komoditní struktury zahraničního obchodu České republiky se zaměřením na strukturu hlavních obchodních partnerů v období po vstupu České republiky do Evropské unie. Prostřednictvím statistických metod bude vypočtena prognóza zkoumaných ukazatelů zahraničního obchodu ČR a zformulována doporučení pro další období.

Metodika

Vytvořená databáze bude statisticky vyhodnocena pomocí metod z oblasti popisné statistiky, časových řad a indexní analýzy.

Harmonogram:

Studium dostupné literatury a odborných textů: 02-09/2015

Předložení literární rešerše: 10/2015

Sběr dat a jejich analýza: 07/2015-01/2016

Předložení konečné podoby bakalářské práce: 02/2016

Doporučený rozsah práce

30-50 stran

Klíčová slova

zahraniční obchod, dovoz, vývoz, platební bilance, komoditní struktura, teritoriální struktura

Doporučené zdroje informací

BENEŠ, V. *Zahraniční obchod : [příručka pro obchodní praxi]*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0558-3.
HINDLS, R. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.
HOLMAN, R. *Ekonomie*. V Praze: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5.
MACHKOVÁ, Hana, ČERNOHLÁVKOVÁ, Eva, SATO, Alexej. *Mezinárodní obchodní operace*. Vyd. 6., aktualiz. a dopl. Praha: Grada, 2014, 256 s. ISBN 978-802-4748-740.
MAREK, D. – BAUN, M J. *Česká republika a Evropská unie*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.
NORDHAUS W. D., – SAMUELSON P. A. *Ekonomie*. PRAHA: SVOBODA, 1991.
SVATOŠ, M. *Zahraniční obchod : teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 21. 10. 2015

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 25. 02. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Statistická analýza vývoje zahraničního obchodu České republiky od vstupu do Evropské unie" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 10. března 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Marii Prášilové, CSc., za konzultace a odborné rady, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Statistická analýza vývoje zahraničního obchodu České republiky od vstupu do Evropské unie

Souhrn

Zahraníční obchod hraje významnou roli v národním hospodářství České republiky a představuje jeden ze způsobů dosahování vnitřní ekonomické rovnováhy. Bakalářská práce se zabývá analýzou několika základních ukazatelů zahraničního obchodu České republiky od vstupu do Evropské unie (v letech 2004-2015) jako jsou obrat, dovoz, vývoz a jejich změny ve sledovaném období. Dále byly sledovány změny, ke kterým došlo v teritoriální struktuře, ve vztahu k Evropské unii, a změny v komoditní struktuře. Za pomoci statistických metod byla analyzována časová řada vývoje obratu zahraničního obchodu a na jejím základě byl predikován vývoj obratu na následující dva roky. Nakonec byla navržena doporučení pro další rozvoj zahraničního obchodu České republiky jako například větší zaměření zahraničního obchodu na třetí země.

Klíčová slova: zahraniční obchod, platební bilance, obrat, dovoz, vývoz, teritoriální struktura, komoditní struktura, Evropská unie, společný trh

Statistical analysis of the Czech Republic foreign trade development since the accession to the European Union

Summary

Foreign trade plays an important role for national economy of the Czech Republic and represents one of crucial ways for keeping of internal economic balance. The submitted bachelor thesis deals with analysis of various economic indicators of the Czech Republic's foreign trade since joining the European Union (in the period of 2004-2015) including turn-over, import, export and their changes in the reported period. There have been changes occurring the territorial structure in the relation to the European Union and changes in the commodity structure. Time sequence of turn-over development of foreign trade has been analysed using statistical methods leading to the prediction of turn-over development for the next two years. Furthermore, there have been suggested recommendations for future development of the Czech Republic's foreign trade e.g. focus more on foreign trade with the third countries.

Keywords: foreign trade, balance of payments, turn-over, import, export, territorial structure, commodity structure, European Union, internal market

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
2.3 Použité statistické metody.....	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Význam zahraničního obchodu.....	14
3.2 Výhody zahraničního obchodu	16
3.3 Specifika zahraničního obchodu	16
3.4 Rizika zahraničního obchodu.....	17
3.5 Právní pohled na zahraniční obchod	18
3.6 Platební bilance	19
3.7 Přístupy k zahraničnímu obchodu.....	21
3.8 Zahraničně obchodní politika.....	22
3.8.1 Nástroje zahraniční politiky.....	23
3.8.2 Proexportní politika	24
3.9 Integrovaní seskupení.....	25
3.10 Vývoj evropské integrace.....	26
3.10.1 Evropská unie	26
3.11 Vnitřní trh Evropské unie.....	28
4 Charakteristika zahraničního obchodu ČR	31
4.1 Výhody a nevýhody České republiky	31
4.2 Zahraniční obchod ČR před vstupem do Evropské unie.....	31
4.3 Zahraniční obchod ČR po vstupu do Evropské unie.....	32
5 Vlastní práce	36
5.1 Elementární charakteristiky zahraničního obchodu	36
5.1.1 Vývoj obratu zahraničního obchodu.....	36
5.1.2 Vývoj dovozu zahraničního obchodu	37
5.1.3 Vývoj vývozu zahraničního obchodu	38
5.2 Teritoriální struktura	39
5.3 Komoditní struktura	42
5.3.1 Dovoz.....	42
5.3.2 Vývoz.....	44
5.4 Vývojové tendence obratu zahraničního obchodu ČR.....	45
5.4.1 Predikce vývoje obratu v letech 2016-2017	48

5.5	Návrhy pro další rozvoj zahraničního obchodu ČR.....	48
6	Závěr.....	49
7	Seznam použitých zdrojů	51
8	Přílohy	53

Seznam obrázků

Graf 1	Vývoj salda obchodní bilance v letech 1998-2007, běžné ceny (mld. Kč)	35
Graf 2	Dovoz do ČR v mil. Kč	39
Graf 3	Podíl dovozu z EU na celkovém dovozu do ČR v %	40
Graf 4	Vývoz z ČR v mil. Kč	41
Graf 5	Podíl vývozu do EU na celkovém vývozu z ČR v %	41
Graf 6	Komoditní struktura dovozu za rok 2015 v mld. Kč	43
Graf 7	Komoditní struktura vývozu za rok 2015 v mld. Kč	45
Graf 8	Obrat zahraničního obchodu s exponenciálním trendem (v mil. Kč).....	46
Graf 9	Obrat zahraničního obchodu s kvadratickým trendem (v mil. Kč)	47

Seznam tabulek

Tabulka 1	Obrat ČR v letech 2004-2015 (mil. Kč)	36
Tabulka 2	Vývoj dovozu ČR v letech 2004-2015 (mil. Kč).....	37
Tabulka 3	Vývoj vývozu ČR v letech 2004-2015 (mil. Kč).....	38
Tabulka 4	Komoditní struktura dovozu v mld. Kč	42
Tabulka 5	Komoditní struktura vývozu v mld. Kč	44
Tabulka 6	Obrat zahraničního obchodu ČR očištěn o inflaci (mil. Kč)	46

1 Úvod

Zahraníční obchod představuje nejstarší formu ekonomických vztahů mezi zeměmi. Umožňuje tak jednotlivým zemím pořídit statky a služby, které buď nemohou samy vyrobit nebo poskytnout, nebo by na jejich produkci musely být vynaloženy mnohem vyšší náklady než na jejich dovoz.

K obchodování mezi vesnicemi, městy a později státy docházelo již v době před naším letopočtem výměnou kusu za kus, tzv. barterovým obchodem. Předpokladem rozvoje obchodu celkově byl vznik všeobecného ekvivalentu, za který byl člověk ochotný své zboží vyměnit. Nejprve se používala sůl, později kožešiny, plátno a drahé kovy a nakonec peníze. Ve středověku také vznikaly trvalé obchodní cesty mezi zeměmi, např. hedvábná stezka z Číny do Evropy nebo jantarová stezka od Středozemního moře k Baltskému moři. Hledání nových obchodních cest a touha po vzácném zboží vedla k rozvoji zámořských výprav, a tím i k rozvoji mezinárodního obchodu. Díky novým odbytištím tak docházelo ke zvýšení výrobních kapacit dané země, ke zvýšení životní úrovně obyvatel spotřebou vzácného zboží a celkově hospodářskému rozvoji země. Proto hraje mezinárodní směna zboží důležitou roli v ekonomikách jednotlivých zemí, a v konečném důsledku i ve světové ekonomice.

V dnešní době díky procesu globalizace dochází ke změně tržních podmínek. Státy hledají jednodušší cesty pro přeshraniční obchod, uzavírají mezinárodní smlouvy, odstraňují uměle vytvořené bariéry mezinárodního obchodu, jako jsou kvóty a cla, a seskupují se do hospodářských společenství. Tím dochází ke stále větší závislosti a provázanosti trhů a ekonomik jednotlivých států. Na celkový vývoj zahraničního obchodu tak působí mnoho různých faktorů od ekonomiky, přes politiku, zájmové skupiny, demografii, po přírodní podmínky daného státu.

Zahraníční obchod České republiky prošel za posledních dvacet pět let zásadními změnami, jako byl přechod na tržní hospodářství, změna komoditní a hlavně teritoriální struktury v důsledku rozpadu Sovětského svazu a vstupem do Evropské unie i přechod na novou zahraničně obchodní politiku Evropské unie. Samotný vstup do Evropské unie v roce 2004 představuje důležitý předěl ve vývoji zahraničního obchodu. Evropská unie se, i díky společnému trhu s jednodušším přístupem pro své členy, stala největším a nejdůležitějším obchodním partnerem České republiky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je seznámení s vývojem zahraničního obchodu České republiky a statistická analýza této problematiky od vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 do současnosti. Práce bude zahrnovat analýzu vývoje obratu, dovozu a vývozu zahraničního obchodu České republiky. Dále se bude zabývat teritoriální a komoditní strukturou a nakonec bude analyzován vývoj obratu zahraničního obchodu České republiky. Na základě indexu determinace časové řady bude určena nejvhodnější funkce pro popis trendu analyzované časové řady a bude určena predikce vývoje obratu zahraničního obchodu na následující dva roky.

2.2 Metodika

Úvodní část bakalářské práce bude postavena na teoretických východiscích, jejichž vypracování bude založeno na studiu odborných knih a dokumentů.

V bakalářské práci budou vyhodnoceny časové řady obratu, dovozu a vývozu zahraničního obchodu v letech 2004-2015 a jejich procentuální a hodnotové meziroční změny v daném období. V rámci teritoriální struktury bude vyhodnocen podíl dovozu a vývozu zemí Evropské unie na celkovém dovozu a vývozu České republiky a jejich vývoj v letech 2005-2015. Komoditní struktura bude hodnocena v letech 2004-2014 z pohledu vývoje v daném období a dále bude určen podíl jednotlivých komoditních skupin na zahraničním obchodu České republiky.

Další kapitola bude věnovaná vývojovým tendencím objemu obratu zahraničního obchodu České republiky. Analyzovaná časová řada bude očištěna o vliv inflace a na jejím základě bude za pomoci statistických metod vypočtena predikce pro následující dva roky.

2.3 Použité statistické metody

Všechny použité metody vycházejí z publikace Statistika pro ekonomy¹.

Elementární srovnávání ukazatelů

Pro posouzení meziročních změn za sledované období budou použity řetězové indexy, které porovnávají hodnoty ukazatele za daný rok oproti roku předchozímu. Pokud je hodnota vyšší než 100 %, ukazatel roste a pokud je menší než 100 %, ukazatel klesá.

Dále bude použit bazický index, který porovnává nárůst nebo pokles k bazickému období, tedy oproti prvnímu roku dané řady. Průměrný meziroční růst se vypočte jako geometrický průměr z jednotlivých koeficientů růstu dané řady.

Časové řady

Časová řada je posloupnost v čase uspořádaných údajů od minulosti do přítomnosti, kdy se každý údaj vztahuje buď k určitému časovému bodu, nebo k určitému časovému intervalu. Cílem analýzy časových řad je číselně popsat dynamiku vývoje sledovaných hodnot za dané časové období a pokusit se predikovat budoucí chování vývoje hodnot. Jde o snahu vystihnout základní tendenci vývoje vyrovnáním časové řady. Při vyrovnání časové řady dochází k odstranění sezónního, cyklického a náhodného kolísání. Časovou řadu lze vyrovnat graficky, mechanicky za pomoci klouzavých průměrů a pro analytické vyrovnání časové řady se využívají trendové funkce. Pro tuto práci jsou brány jako výchozí trendové funkce:

- Lineární $T_t = a + bt$,
- Kvadratická $T_t = a + bt + ct^2$,
- Exponenciální $T_t = ab^t$.

Index determinace

$$I^2 = \sqrt{1 - \frac{\sum(y_t - y'_t)^2}{\sum(y_t - \bar{y})^2}}$$

Index determinace I^2 přibližně udává z kolika procent je závisle proměnná (analyzovaný ukazatel v časové řadě) ovlivněna nezávisle proměnnou (časem). Slouží tedy

¹ HINDLS, R., HRONOVÁ, S., *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2004. ISBN 80-86419-59-2

pro posouzení souladu mezi teoretickými a skutečnými hodnotami. Čím více se index determinace blíží jedné, tím lépe zvolený model popisuje analyzovanou časovou řadu.

Střední absolutní procentuální chyba MAPE

$$MAPE = \frac{100}{n} \sum \frac{|y_t - y'_t|}{|y_t|}$$

Chyba odhadu MAPE také slouží ke zjištění vhodnosti použitého modelu. Za vhodné jsou považovány modely s co nejnižší hodnotou. Hranice použitelnosti je hodnota v rozmezí 0-10 %. Pokud hodnota MAPE vyjde v tomto rozmezí, lze model použít k predikci analyzované časové řady.

3 Teoretická východiska

Česká republika představuje malou ekonomiku s relativně vysokou mírou industriálního rozvoje. Zahraniční obchod představuje velmi důležitou součást národního hospodářství a je jedním ze způsobů dosahování vnitřní ekonomické rovnováhy.

3.1 Význam zahraničního obchodu

Správně fungující zahraniční obchod má pro danou zemi hned několik významů. Nejvýznamnější z nich představují efektivnost, proporcionalita, demonstrativní efekt, politika a vzdělanost.²

Efektivnost

Stát usiluje o dosažení maximální úspory společenské práce, a proto se zaměřuje na produkci vývozných výrobků s vysokou přidanou hodnotou. Zvyšování efektivity výroby vede ke komparativní výhodě. Díky tomu může daná země získávat větší množství statků a služeb se stejnými náklady. Celkově se prosazuje snaha o zvyšování efektivity výroby především dělbou práce na mezinárodní úrovni. Ta umožňuje výrobcům v jednotlivých zemích získat potřebnou specializaci.

Proporcionalita

Každá země má jiné podmínky pro výrobu závislé na nerostných zdrojích, přírodních a klimatických podmínkách, pracovní síle a množství kapitálu v zemi. Země s vysokou hustotou populace mohou získat výhodu v zahraničním obchodě díky levné pracovní síle a země s vysokou vzdělaností mohou postavit svůj obchod na vyspělých technologiích a know-how. Tím dochází k různé ekonomické vyspělosti daných zemí.

Za nejrozvinutější regiony jsou považovány Evropa, Severní Amerika a Japonsko. Velký ekonomický vzestup se očekává u zemí BRICS (hospodářského společenství Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky), které by se do roku 2050 podle odhadů investičních bank mohly stát dominantními ekonomikami světa, a také u deseti zemí jihovýchodní Asie v hospodářském seskupení ASEAN. Za zaostalou oblast je považována většina Afriky.

² BENEŠ, V. *Zahraniční obchod*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0558-3.

Zahraniční obchod mezi různě rozvinutými zeměmi zajišťuje proporcionalitu mezi množstvím statků a služeb, které je daná země schopná vyprodukovat, a produkcí, která zemi chybí. Např. země s nedostatečnými nerostnými zdroji a naopak s úrodnou půdou se spíše zaměří na zemědělství než na průmysl. Jde o jednu z příčin vzniku a rozvoje zahraničního obchodu. Pouze země s velkou surovinovou základnou, velkým domácím trhem a velmi rozvinutým průmyslem ve všech oborech, jsou schopné samostatného vývoje nezávisle na ostatních zemích. Mezi tyto země lze zahrnout např. USA, Rusko nebo Čínu. Malé země musí zajišťovat potřebnou produkci v zahraničí, jinak by došlo ke stagnaci ekonomiky. „Čím je země větší a čím více má obyvatel, tím je míra závislosti ekonomiky na vnějších ekonomických vztazích menší. Způsob kvantifikace této závislosti je různý, lze jej vyjádřit poměrem objemu zahraničního obchodu vůči hrubému domácímu produktu. Největší ekonomiky mohou mít tento podíl méně než 5-10 %.“³

Demonstrativní efekt

Stát prostřednictvím mezinárodního obchodu ukazuje potenciálním obchodním partnerům svůj ekonomický pokrok, technologickou vyspělost, technické zázemí, ekologické elementy a celkovou životní úroveň v zemi. Z dovozního a vývozního programu lze snadno zjistit zaměření dané země a její přístup k produkci.

Politika

Mezinárodní obchod ovlivňuje také oblast politiky. Rozvoj obchodních vztahů stabilizuje a buduje mezinárodní vztahy, napomáhá mírovým řešením a omezuje riziko válečných konfliktů mezi zeměmi. Ztráta případných obchodních partnerů a zdrojů z jejich zemí by mohla ohrozit ekonomický chod země.

Vzdělanost

Stát musí vychovávat nové technické odborníky, aby udržel krok s technickým a technologickým pokrokem, zlepšil kvalitu své produkce a udržel si v budoucnu své místo na trhu. Zároveň dochází ke střetu kultur obou obchodních partnerů. Země by měla mít dostatek jazykově vybavených pracovníků znalých historického vývoje, náboženství a kultury partnera, a tím zlepšovat vzájemné vztahy mezi zeměmi.

³ BENEŠ, V. *Zahraniční obchod*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0558-3. str. 33

3.2 Výhody zahraničního obchodu

Zahraníční obchod může představovat pro danou zemi určitý druh výhody.

Komparativní výhoda

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, zvyšování efektivity výroby vede ke komparativní výhodě. Autorem této teorie je David Ricardo. Stát přestane vyrábět některé nízkonákladové druhy zboží, které jsou málo ziskové, a soustředí se na výrobu ziskového zboží. Tím ušetří výrobní faktory na ziskovou výrobu a levnější výrobek bude dovážet z jiné země. Tím jí umožní obchodování a ekonomický rozvoj a sám získává komparativní výhodu, i když nemá žádnou absolutní výhodu. Komparativní výhodu lze stanovit prostřednictvím nákladů obětované příležitosti.

Monopolní výhoda

Monopolní výhoda je dána klimatickými a přírodními podmínkami každé země. Některé plodiny se dají pěstovat jen v určitých zemích světa. Jiné země mají velké zásoby nerostných surovin, které další země nemají, např. ropu, uhlí, zlato. Ostatní státy bez těchto zdrojů nebo podmínek musí dané zboží nakupovat a dovážet.

Absolutní výhoda

Některé země jsou schopné dosahovat při výrobě zboží nízkých nákladů a zároveň mají vyšší produktivitu práce. Díky tomu mohou nabídnout své zboží za nižší ceny než ostatní státy. Jde o výhodu absolutní. Příkladem může být levná pracovní síla v asijských zemích nebo špičkové technologie v USA a Japonsku. Pro ostatní státy je výhodnější dané zboží dovézt ze státu s absolutní výhodou než ho v tuzemsku vyrábět s vyššími náklady a vyšší spotřebou svých výrobních faktorů. Tuto teorii formuloval Adam Smith v Pojednání o podstatě a původu bohatství národů.⁴

3.3 Specifika zahraničního obchodu

Fungování obchodu s jiným státem je mnohem složitější a také finančně náročnější než obchodování v rámci jedné země. Při uzavírání obchodu je třeba vyhodnotit politickou stabilitu země, míru korupce, velikost poptávky a koupěschopnost místního obyvatelstva,

⁴ KUBIŠTA, V., a kol. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-191-5.

potenciální konkurenci a další vlivy ovlivňující úspěšnost uzavřeného obchodu. Je velmi důležité vyhledat rozdílnosti právních řádů obou zemí. V rámci zjednodušení mezinárodních vztahů se země sdružují do společenství, jež si mezi sebou snaží podmínky a rozdílnosti v rádech, které komplikují obchod mezi zeměmi, zjednodušit. Při kontaktu se zahraničím může pohyb kurzu jednotlivých měn zásadně ovlivnit výnosnost obchodu. U nestabilních zahraničních měn hrozí velké kurzové ztráty.

Daleko větším problémem ale může být jazyková bariéra nebo vzdálenost mezi státy. Čím je větší vzdálenost, tím větší náklady na dopravu či pojištění musí být uhrazeny, a také hrozí větší nebezpečí znehodnocení dodávky. Vzdálenost mezi zeměmi může být umocněna rozdílnými tradicemi. Ty mohou způsobit, že určitý druh zboží je v různých oblastech světa neprodejný nebo omezený.

3.4 Rizika zahraničního obchodu

Stejně tak jako podnikání v tuzemském obchodu přináší různá rizika, tak i zahraniční obchod má svá úskalí. Může dojít k situaci, kdy skutečný vývoj zdaleka nebude kopírovat vývoj předpokládaný. Subjekty musí počítat s rozdílnými přístupy v jednotlivých zemích. Riziko může představovat ohrožení předpokládaných výnosů, ale na druhou stranu při pozitivním vývoji situace přináší vyšší výnosy nebo nižší náklady, než se původně očekávaly. V případě zahraničního obchodu nesou riziko obě strany uzavřené dohody.⁵

Podle Machkové (2002) se dělí tato rizika do pěti skupin – tržní, komerční, přepravní, teritoriální a kurzová.

Tržní riziko vzniká, pokud se tržní situace v partnerských zemích vyvíjí odlišně. Tyto změny mohou způsobit nejen nedosažení očekávaného výsledku, ale až ztrátu. Tato rizika mohou být způsobena řadou různých faktorů – sezónními výkyvy, změnou vztahu nabídky a poptávky, změnou technologie nebo celkovou změnou ekonomické situace v zemi. Tomuto riziku se lze vyhnout např. sjednáním kupní ceny, dlouhodobého kontraktu, sjednání klouzavé cenové doložky (cena se mění v závislosti na vývoji nákladů, např. podle vývoje cen surovin) nebo uzavřením dohody o úpravě ceny v případě významné nákladové změny.

⁵ MACHKOVÁ, H. *Mezinárodní obchod a marketing*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0364-5.

Komerční riziko vyplývá z neplnění závazků ze strany obchodního partnera. Bez znalosti trhu a způsobu myšlení v dané zemi je nelze předem odhadnout. Jde o „odstoupení obchodního partnera od kontraktu, nesplnění či vadné plnění kontraktu dodavatelem, bezdůvodné nepřevzetí zboží odběratelem, platební nevůle dlužníka, platební neschopnost dlužníka.“⁶ Toto riziko vždy ovlivní danou transakci negativně.

Přepravní rizika jsou spojená se zahraničním obchodem s hmotnými statky. Jde o riziko ztráty nebo škody na zboží během přepravy mezi zeměmi. Je důležité ve smlouvě přesně určit okamžik přechodu rizika z jednoho partnera na druhého (např. přechod přes společnou hranici, předání dopravci, atd.) a sjednání přiměřeného pojištění.

Teritoriální riziko vychází z nejistého politického vývoje jednotlivých zemí nebo přírodních katastrof jako zemětřesení či povodně. Toto riziko má vliv nejen na sjednané dohody, ale i na budoucí obchod mezi zeměmi. Nejvíce se projevují politická nebezpečí, která mají za následek přerušování obchodních vztahů. Může jít o různá opatření v podobě zákazu nebo omezení obchodních transakcí. Toto riziko je nejvýraznější v zemích s nestabilní politickou situací.

Kurzové riziko je důsledkem změny měnových kurzů. Kurz měny determinuje výhodnost obchodování na zahraničních trzích a konkurenceschopnost vývozce v zahraničí. Může dojít k situaci, kdy obchodník bude muset vynaložit vyšší náklady nebo dosáhne nižších výnosů oproti předpokládané částce.

3.5 Právní pohled na zahraniční obchod

„Mezinárodní ekonomické vztahy se uskutečňují na třech úrovních, z nichž každá je upravena jiným odvětvím práva⁷:

- vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi,
- vztahy mezi státem a subjekty realizujícími zahraničně ekonomickou činnost na jeho území,
- vztahy mezi obchodníky z různých států.“

⁶ MACHKOVÁ, H. *Mezinárodní obchod a marketing*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0364-5. str. 191

⁷ ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5. str. 17-18.

Z právního hlediska spadá zahraniční obchod do oboru, který se nazývá právo mezinárodního obchodu. Jde o soubor právních norem z více odvětví práva.

Na nadnárodní úrovni jde o mezinárodní právo veřejné (někdy také nazývané mezinárodní ekonomické právo), které upravuje vztahy mezi státy nebo státem a organizací (např. ČR a WTO), a mezinárodní právo soukromé, které upravuje vztahy mezi zahraničními obchodními partnery. V rámci české legislativy zasahuje zahraniční obchod do správního práva, finančního práva, obchodního práva a procesního práva. Zahraniční obchod se také může dotýkat ochrany práv duševního vlastnictví.⁸ Tyto právní normy upravují právní vztahy, které vznikají při realizaci zahraničního obchodu a vyskytují se v mezinárodním hospodářském styku.⁹

Mezi prameny práva mezinárodního práva veřejného dle Článku 38 Statutu Mezinárodního soudního dvora OSN, který je určen pro rozhodování sporů, patří mezinárodní úmluvy, mezinárodní obyčeje. Dalšími prameny, vycházející ze sekundárního evropského práva, jsou nařízení, směrnice, rozhodnutí a pokyny Evropské unie. Posledním pramenem je vnitrostátní právo, tedy zákony České republiky. Za pomocné prameny se označují obecné zásady právní a rozhodnutí soudních orgánů.¹⁰

3.6 Platební bilance

Platební bilance představuje ekonomické transakce subjektů dané země se zahraničními obchodními partnery během určitého období. Zahrnuje dovoz a vývoz zboží, služeb, veškeré zahraniční investice, přesuny finančních prostředků a dary. Sestavuje se v podobě účtu, ve kterém se tyto toky zaznamenávají, a lze ji strukturovat horizontálně nebo vertikálně.

Horizontální struktura

Podle České národní banky je horizontální struktura členěna následujícím způsobem:

⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.

⁹ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-108-3.

¹⁰ HALFAR, B., a kol. *Právo*. Ostrava: VSB-Technická univerzita Ostrava, 2008. ISBN 978-80-248-1906-8.

1. Běžný účet
 - a. Obchodní bilance
 - b. Bilance služeb
 - c. Bilance výnosů
 - d. Běžné převody transferů
2. Kapitálový účet
3. Finanční účet
 - a. Přímé investice
 - b. Portfoliové investice
 - c. Ostatní investice
4. Saldo chyb a opomenutí
5. Změna devizových rezerv

Běžný účet zachycuje tok peněz a shrnuje rozdíl mezi celkovým dovozem a celkovým vývozem statků a služeb. Nejdůležitější složku tohoto účtu představuje obchodní bilance, která sleduje pohyb zboží přes hranice do země a ze země. Rozdíl mezi vývozem a dovozem sleduje saldo obchodní bilance zahraničního obchodu, který je jedním z důležitých ukazatelů zahraničního obchodu. Bilancí služeb se rozumí finanční služby, doprava, poštovní služby nebo zahraniční cestovní ruch. Do položky bilance výnosů jsou zahrnuty důchody z výrobních faktorů ve vlastnictví domácí země, které jsou zapojeny v zahraničí, a naopak důchody z výrobních faktorů ve vlastnictví zahraničních subjektů, které fungují v rámci domácí ekonomiky, anebo také placené úroky zahraničním bankám. Transferové platby představují peněžní převody do zahraničí a ze zahraničí jako jsou dary a příspěvky, převody sociálních dávek a dědictví.¹¹

Kapitálový účet obsahuje kapitálové transfery. Zachycuje transakce, které souvisejí se zahraničním obchodem s nehmotnými statky. Jde například o převody akcií mezi obchodními partnery, výnosy z kapitálu a investic jako jsou úroky a dividendy

Do finančního účtu se započítávají transakce kolem vlastnictví finančních aktiv a pasiv státní i podnikové sféry. Přímé investice zachycují přímé domácí investice v zahraničí i zahraniční přímé investice v domácí ekonomice. Portfoliové investice jsou

¹¹ KUBIŠTA, V., a kol. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-191-5.

majetkové cenné papíry, které se nepočítají do položky přímých investic. Ostatní investice zahrnují převážně poskytování úvěrů.

Saldo chyb a opomenutí vyrovnává účetní rozdíly mezi kreditními a debetními položkami, tak aby celková platební bilance byla vyrovnaná. Je dopočítávána jako poslední po sestavení platební bilance.

Položka Změna devizových rezerv sleduje vývoj aktiv v držení národní banky. Devizové rezervy zahrnují zlato, zvláštní práva čerpání, zahraniční měny, vklady v cizích bankách a další prostředky.

Vertikální struktura

Vertikální struktura dělí platební bilanci na kreditní a debetní položky. Kreditní položky přispívají přílivu peněz do země. Řadí se mezi ně vývoz zboží a služeb, dovoz důchodů, transferů, kapitálu a snížení devizových rezerv státu. Naopak dovoz zboží a služeb, vývoz důchodů, transferů, kapitálu a zvyšování devizových rezerv státu představují debetní položky a vedou k odlivu peněz z ekonomiky země do zahraničí.¹²

3.7 Přístupy k zahraničnímu obchodu

Jak uvádí Svatoš (2009)¹³, setkáváme se v národohospodářském pojetí se dvěma základními přístupy k vnějším ekonomickým vztahům. Jde o přístup pasivní a přístup aktivní.

Pasivní přístup klade důraz na hledisko proporcionality, jehož cílem je dosáhnout plynulého reprodukčního procesu. Soustřeďuje se na zajišťování nejnужnějších surovinových zdrojů, zboží a kapitálu, potřebných k plynulé výrobě, které danému státu chybí a není je schopný sám vyprodukovat. Vláda se drží politiky protekcionismu. Neuplatňuje žádnou proexportní politiku, ani se nesnaží získat zahraniční investory. Zároveň vysokými vývozními cly zabraňuje vývozu produkce ze země.

Aktivním přístupem se rozumí zejména snaha dané země, o co nejjednodušší dosažení zahraničních trhů jednotlivých zemí. Vláda se drží liberalistického pojetí ekonomiky, soustřeďuje se na význam efektivnosti a snaží se odstraňovat překážky

¹² SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.

¹³ SVATOŠ, M. *Zahraněční obchod. Teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

obchodu. Vytváří vývozeroschopný program výroby zboží a služeb a zároveň usnadňuje režim dovozní, a především uzavírá smlouvy s hospodářskými seskupeními, která zjednodušují obchod v rámci společenství. Koncepce aktivního přístupu představuje hnací sílu ekonomického rozvoje dané země.

3.8 Zahraničně obchodní politika

Na teritoriální a komoditní strukturu i objem obchodu má velký vliv zahraničně obchodní politika státu, která je prvkem státní regulace vnějších ekonomických vztahů mezi zeměmi. Pohybuje se v rozmezí mezi dvěma hlavními proudy obchodní politiky, protekcionismem a liberalismem.¹⁴

Protekcionismus představuje opatření, které daná země přijímá k ochraně svých odvětví před dovozem ze zahraničí. Stát diskriminuje určitý druh zboží nebo určitou zemi vytvářením bariér pro vstup na domácí trh. Velmi často se politika protekcionismu využívá v rámci hospodářských seskupení. Členské země preferují statky a služby vyprodukované v rámci uskupení, navzájem si poskytují výhody a zároveň společně budují zahraničně obchodní překážky vůči nečlenským zemím. Tím dochází k různému zacházení se stejným druhem zboží z různých zemí původu.

Existují ekonomické i neekonomické důvody pro politiku protekcionismu. Podle nichž jeho jednotlivé formy mohou posunout poměr vývozních a dovozních cel v prospěch či neprospěch určité země nebo mohou ochránit začínající odvětví s vysokým potenciálem. Formu protekcionismu představují cla, dovozní kvóty nebo mimocelní bariéry jako např. certifikáty.

Liberalismus se naopak snaží odstraňovat veškerá celní i necelní opatření komplikující mezinárodní obchod. Stát minimalizuje veškeré zásahy do obchodních i jiných vztahů a snaží se udržovat systém volného obchodu mezi zeměmi. Zahraniční obchod tak představuje důležitý faktor a nástroj pro ekonomický růst země a zvyšování efektivnosti ekonomiky. Daná země za pomoci nejrůznějších domácích institucí a členství v různých mezinárodních seskupeních vyhledává exportní šance a uzavírá nové dohody o spolupráci.

¹⁴ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.

3.8.1 Nástroje zahraniční politiky

Zahraně obchodní politiku je možné ve vztahu k jednotlivým zemím dělit na bilaterální a multilaterální.¹⁵

Bilaterální neboli dvoustranné nástroje slouží k uspořádání vztahů pouze mezi dvěma státy. Mezi tyto nástroje patří obchodní smlouvy (dlouhodobé), obchodní dohody (krátkodobé) a platební dohody.

Multilaterální, nebo také mnohostranné, nástroje se týkají navazování vztahů mezi třemi a více státy. V tomto případě jde o mezinárodní organizace, sdružení a instituce, o integrační seskupení a mezinárodní surovinové dohody.

Jak uvádí Beneš¹⁶ a Černošková¹⁷ nástroje zahraničně obchodní politiky z právního hlediska rozlišujeme na autonomní a smluvní.

O použití autonomních nástrojů si rozhoduje daná země sama. Jejich zavedení vychází ze zájmů vlastní ekonomiky při respektování již uzavřených smluv s dalšími státy. Stát jimi může regulovat dovoz statků a služeb ze zahraničí, které tvoří konkurenci domácím produktům nebo podporovat vývoz statků a služeb tuzemských firem do zahraničí. Pokud stát uplatňuje spíše pasivní přístup k zahraničnímu obchodu, používá především cla, kvantitativní restrikce, licenční řízení, devizové restrikce. Aktivní přístup k obchodu zahrnuje vývozní subvence, vývozní prémie, státní garance úvěru, státní úvěry, a další prostředky k rozvoji mezinárodního obchodu.

Smluvní nástroje se uplatňují ve dvoustranných a mnohostranných vztazích. Veškeré použití těchto nástrojů záleží na dohodě mezi dvěma a více státy. Příklady těchto nástrojů jsou klasické obchodní smlouvy, platební dohody nebo úvěrové dohody. V současné době se mezi partnery uzavírají i dohody podporující nejen provedení samotného obchodu, ale i rozvoj a spolupráci obou partnerů. Dochází tak k uzavírání dohod o vědecko-technické spolupráci, o technické pomoci nebo o vyloučení dvojího zdanění.

¹⁵ ČERNOHLÁVKOVÁ, E., PLCHOVÁ, B., a kol. *Zahraně obchod*. Praha: Bankovní institut, 2005. ISBN 80-7265-074-2.

¹⁶ BENEŠ, V. *Zahraně obchod*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0558-3.

¹⁷ ČERNOHLÁVKOVÁ, E., PLCHOVÁ, B., a kol. *Zahraně obchod*. Praha: Bankovní institut, 2005. ISBN 80-7265-074-2.

3.8.2 Proexportní politika

Jak již bylo zmíněno, podpora vývozu ze země pomáhá zvyšování ekonomické výkonnosti země, ale také buduje dobré jméno dané země v zahraničí.

Zahraničně obchodní politika podporující vývoz statků a služeb z Evropské unie je založená na společném postupu všech členských zemí. Co se týče podpory vývozu z jedné země, tak tato proexportní politika ze společných pravidel a ustanovení nevychází. Každý stát si ji určuje sám.¹⁸ V České republice za ni zodpovídají Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo průmyslu a obchodu ve spolupráci s Ministerstvem financí. Proexportní politika bývá určována na několik let dopředu. V současné době je stanovena Exportní strategie ČR 2012-2020 schválená vládou. Je postavená na třech sloupech: rozvoji vývozu, podpoře obchodních příležitostí a zpravodajství. Dále jsou v ní určeny prioritní a zájmové země pro rozvoj mezinárodního obchodu.¹⁹

V rámci spolupráce mezi Ministerstvy byly vytvořeny organizace na podporu vývozu, které jsou financovány ze státního rozpočtu. Mezi státní organizace patří např.²⁰:

- Exportní a garanční pojišťovna (EGAP),
- Česka exportní banka (ČEB),
- Agentura CzechTrade,
- Agentura CzechInvest,
- Česká centra.

Impuls ke vzniku podobných spolků a svazů přichází i od soukromých podniků a podnikatelů, kteří tvrdí, že některé formy státní podpory jsou neúčinné a nenesou očekávané výsledky. Tímto způsobem došlo ke vzniku nevládních organizací, které spolupracují s podobnými institucemi v zahraničí. Patří mezi ně mimo jiné i Hospodářská komora ČR (pod kterou spadají další asociace), Česká podnikatelská reprezentace při EU, CzechInvest, Svaz průmyslu a dopravy, Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR a mnohé další²¹.

¹⁸ FOJTÍKOVÁ, L. *Zahraničně obchodní politika ČR, Historie a současnost (1945-2008)*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4.

¹⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Exportní strategie ČR 2012-2020*. [Online] [Citace: 12. 01. 2016.] dostupné z WWW: < <http://www.mpo.cz/dokument103015.html>>.

²⁰ KUBIŠTA, V., a kol. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-191-5.

²¹ BusinessInfo.cz – Oficiální portál pro podnikání a export. *Podpora exportu*. [Online] [Citace: 12. 01 2016.] dostupné z WWW: < <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/podpora-exportu.html>>.

3.9 Integrační seskupení

Hospodářská spolupráce mezi zeměmi se naplno začala rozvíjet po 2. světové válce. Od druhé poloviny 20. století začaly svoji hospodářskou politiku koordinovat státy se společnými zájmy. Západní evropské země začaly spolupracovat v rámci Evropských společenství a východ Evropy se sdružil do Rady vzájemné hospodářské pomoci.²²

Nejjednodušší formou integrace jsou pásma volného obchodu. Členské země odstraňují překážky vzájemného obchodu. Většinou jde o odstranění celní povinnosti. Každá země zůstává autonomní a obchodní vztahy mimo pásmo řeší zcela nezávisle na ostatních členech pásma. Příklady toho typu integrace jsou země NAFTA (Kanada, Mexiko, USA), země CEFTA (Moldavsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Černá hora, Albánie, Kosovo) a ASEAN (Brunej, Indonésie, Malajsie, Filipíny, Singapur, Thajsko, Vietnam, Laos, Kambodža a Myanmar).²³

Vyšší formu představuje celní unie. Uvnitř uskupení funguje, stejně jako u zóny volného obchodu, volný pohyb zboží bez cla. Zároveň ale členové postupují společně na nadnárodní úrovni se stejným celním tarifem a společnou obchodní politikou vůči třetím zemím. Příkladem je Jihoafrická celní unie (SACU), která je nejstarší celní unií na světě sdružující pět zemí jižní Afriky (Botswana, Lesotho, Namibie, Jihoafrická republika a Svazijsko), nebo jihoamerický MERCOSUR (Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay, Venezuela).

Společný trh představuje situaci, kdy členské země jsou zapojeny do společného trhu, odstranily všechny překážky vnitrouijního obchodu, používají společnou zahraničně obchodní politiku vůči třetím zemím a v rámci unie funguje volný pohyb osob, kapitálu, zboží a služeb. Na tomto principu fungovala Evropská společenství, předchůdce Evropské unie.

Dalším stupněm ekonomické integrace je hospodářská unie. Členské země mají společný trh, na kterém funguje volný pohyb zboží a služeb, pracovních sil a kapitálu. Dále se jednotlivé státy zřikají svých práv řídit ekonomiku své země. Předpokládá se i společná rozpočtová politika. Vrcholem tohoto stupně integrace je zavedení společné měny, a tím vznik měnové unie. Nejblíže k tomuto stupni integrace má Evropská unie.

²² BENEŠ, V. *Zahraniční obchod*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0558-3.

²³ KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E., a kol. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-455-4.

Nejvyšší stupeň představuje politická unie, kdy se země zřikají své suverenity i v politické oblasti a vytvoří tak jeden celek.²⁴

3.10 Vývoj evropské integrace

Již od starověku se objevovaly pokusy o sjednocení Evropy, ale vždy končily neúspěšně. Společný postup byl založen na ukončení rozepří a válek mezi královstvími. Snaha o spolupráci po 1. světové válce ztroskotala kvůli hospodářské krizi. Počátky úspěšné evropské integrace spadají do období po konci 2. světové války. Hlavním důvodem byla snaha zabránit dalším konfliktům mezi státy a nastartovat ekonomický růst v hospodářsky vyčerpané a zničené Evropě.

Jedno z prvních společenství, které po 2. světové válce vzniklo, bylo Evropské sdružení uhlí a oceli (ESUO), jehož cílem byl dozor na důležitými surovinami tak, aby se zabránilo nekontrolovatelnému zbrojení. Zakládajícími zeměmi byly Francie, Spolková republika Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. Během následujících pěti let tyto země vytvořily další důležitá společenství. Evropské hospodářské společenství (EHS) mělo za úkol připravit vznik volného trhu pro volný pohyb kapitálu, zboží a osob. Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom) koordinovalo vývoj jaderného průmyslu, ale hlavně se zaměřilo na výzkum atomové energie. Protože všechna tato společenství měla stejné členské země a stejný účel (nadmárodní spolupráci), došlo ke spojení všech tří seskupení do jediného, a tím vzniklo Evropské společenství (ES). Toto nové společenství fungovalo na principu celní unie, pokračovalo ve sbližování členských zemí, pomáhalo rozvoji v zaostalých krajích jednotlivých zemí a mělo i společné jednotné orgány. Uskupení se postupně rozšiřovalo o další členské země: Dánsko, Irsko, Velká Británie, Řecko, Portugalsko, Španělsko.

3.10.1 Evropská unie

Dne 7. února 1992 byla podepsána Maastrichtská smlouva, která zahájila spolupráci mezi členskými zeměmi ES v nových oblastech. Tato smlouva vymezila tři základní pilíře. První pilíř tvoří stávající spolupráce ES. Druhý pilíř tvoří Společná zahraniční a bezpečnostní politika. Třetí pilíř se skládá z policejní a justiční spolupráce mezi

²⁴ ČERNOHLÁVKOVÁ, E., PLCHOVÁ, B., a kol. *Zahraniční obchod*. Praha: Bankovní institut, 2005. ISBN 80-7265-074-2.

zeměmi. V Maastrichtské smlouvě je poprvé zmíněn záměr zavést jednotnou měnu. Smlouva byla ratifikována ve všech členských zemích (v Dánsku napoprvé neprošla, po vyjednání výjimek byla ve druhém referendu schválena) a 1. listopadu 1993 vstoupila v platnost jako Smlouva o Evropské unii. V roce 1993 je zaveden jednotný trh s volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu.

V roce 1995 se k Evropské unii připojilo Rakousko, Finsko a Švédsko.

Amsterodamská smlouva z roku 1997 začlenila Schengenskou dohodu z roku 1985 do právního systému EU, upravila počet poslanců v Parlamentu, hlasování v Radě a systém obsazování Komise.

1. ledna 1999 byla uvedena jednotná měna Euro, ale zatím fungovala pouze v rámci bankovních převodů. V roce 2002 došlo k zavedení bankovek a mincí ve 12 členských zemích. V současné době má měnová unie 19 členů²⁵ (z 28 členských států). Zatím jako poslední přijala Euro od 1. ledna 2015 Litva.

Smlouva z Nice ze začátku roku 2001 změnila Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o Evropských společenství a také připravila EU na další rozšíření.

V roce 2004 došlo k velkému rozšíření Evropské unie o 10 nových zemí. K Unii se připojily Malta, Kypr, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Slovinsko, Polsko, Maďarsko, Česká republika a Slovensko. Také se začalo jednat o společné evropské ústavě. Ta však neprošla ratifikací v několika zemích.

Na začátku roku 2007 vstupuje do Evropské unie Rumunsko a Bulharsko. Téhož roku je také vypracována Lisabonská smlouva, která reformuje instituce EU a její fungování. Účinná je od 1. prosince 2009 i přes prvotní averzi a odmítání ratifikace v Irsku a České republice.

V roce 2013 se nejnovějším členem Evropské unie stává Chorvatsko. Evropská unie tak sdružuje 28 členských států.

Kandidátskými zeměmi jsou Albánie, Černá hora, Makedonie, Srbsko a Turecko.²⁶

²⁵ Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Řecko

²⁶ Evropská unie. *Historie Evropské unie*. [Online] [Citace: 06. 02. 2016.] dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_cs.htm>. a Euroskop. *Základní data o EU*. [Online] [Citace: 06. 02. 2016.] dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/9021/sekce/zakladni-data-o-eu/>>.

3.11 Vnitřní trh Evropské unie

Jak bylo zmíněno v přechozí kapitole, úkol vytvořit společný vnitřní trh mělo už Evropské hospodářské společenství. Vznik společného trhu stál na ulehčení volného pohybu zboží po odstranění celních bariér v rámci Společenství a naopak na vytvoření bariér vůči třetím zemím. Dalším předpokladem pro fungování vnitřního trhu bylo přiblížení významných a podobných zákonů a vznik společné politiky pro obchodování se zbožím.²⁷

Se vznikem Evropských společenství došlo ke vzniku celní unie. Byla odstraněna veškerá cla a další bariéry na vnitřním trhu mezi členy. Ve vztahu k mimounijnímu obchodu byl zaveden společný celní sazebník. Dopracovávala se zahraničně obchodní politika. Od zavedení těchto opatření se očekával růst produktivity práce, celkové zvýšení produkce, růst konkurence schopnosti, snížení cen a další pozitivní jevy. Členské země díky spolupráci v rámci ES zlepšovaly své hospodářské postavení. Přesto se některé státy snažily ochránit svůj domácí trh a zachovaly některá netarifní omezení jako dovozní přírážky, množstevní omezení, zvýhodňování domácí produkce a další. Zachování těchto protekcionistických prvků komplikovalo budování společného trhu. Výsledkem byla politická krize v 60. letech, stagnace trhu a zpoždění dokončení společného trhu.

V roce 1985 vyšla Bílá kniha o dobudování vnitřního trhu vysvětlující nedostatky, překážky a příčiny pomalého postupu budování společného trhu. Překážky rozdělila do tří kategorií: fyzické, technické a daňové. Fyzické bariéry se projevovaly při kontrolách na hranicích mezi státy. Šlo o kontroly zboží i osob. Technické překážky představovaly rozdílné národní předpisy, požadavky na kvalitu a standardy, které brzdily obchod v rámci celého trhu. Daňové problémy způsobovaly různé sazby nepřímých daní (daň z přidané hodnoty, spotřební daň), kvůli kterým muselo zboží na hranicích procházet kontrolou. Bílá kniha stanovila doporučení a návrhy na legislativní změny. Také stanovila dokončení vnitřního trhu k 1. lednu 1993.

V roce 1987 začal platit Jednotný evropský akt, který doplňoval Římskou smlouvu. Hlavním bodem dokumentu byl harmonogram tvorby společného trhu a pověření Komise sledováním průběhu tvorby. Zároveň bylo posíleno postavení Evropského parlamentu.

²⁷ BusinessInfo.cz – Oficiální portál pro podnikání a export. *Vnitřní trh Evropské unie*. [Online] [Citace: 06. 02. 2016.] dostupné z WWW: < <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vnitri-trh-evropske-unie-5159.html#!&chapter=1>>.

Jednotný trh tak podle smlouvy zahrnuje volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Ruší hraniční a celní kontroly v rámci společného trhu, díky čemuž je pohyb na trhu rychlejší.

Po dokončení vnitřního trhu v některých oblastech byla zavedena společná měna, která zbavila část trhu kurzových změn, a tím zajistila měnovou stabilitu mezi členy měnové unie. V roce 2000 došlo ke stanovení Lisabonské strategie. Šlo o plán reform, který měl odstranit nedostatky a zvýšit konkurenceschopnost Evropské unie. Na jaře 2006 pod tlakem neuspokojivých výsledků lisabonské strategie, se Evropská komise rozhodla provést celkovou revizi dosavadních přístupů ke společnému trhu a celkovou strategii přepracovat, protože původní strategie nepomohla dosáhnout stanovených cílů. Vnitřní trh Evropské unie v mnoha oblastech nefunguje tak, jak se předpokládalo, a v některých oblastech dodnes neexistuje. Na základě revize byl přijat Program vnitřního trhu odpovídající 21. století, který má napomoci dalšímu rozvoji vnitřního trhu Evropské unie.

Ze vzniku společného vnitřního trhu vyplývají i základní ekonomické svobody.²⁸

První z nich představuje volný pohyb zboží, který je umožněn odstraněním cel, množstevních omezení a dalších omezení. Fyzické a technické překážky vnitrounitního obchodu jsou odstraňovány vzájemným uznáváním standardů a podporou normalizace. Odstraňování daňových překážek je komplikováno různými sazbami v různých členských zemích. „Původně uplatňovaná zásada výběru daně z DPH v zemi původu byla nahrazena zásadou výběru DPH v zemi určení, což s sebou přineslo administrativní zátěž při přechodu zboží přes hranice. Tato transakce se nyní již neprovádí na hranicích a předpokládá se, že v budoucnosti bude DPH opět zůstat v zemi původu.“²⁹

Druhou ekonomickou svobodou je volný pohyb služeb. Tato svoboda umožňuje podnikání v jiném členském státu. Snadněji tak lze začít podnikat v jiném státě nebo si zde zřídit pobočku či dceřinou společnost. K rozvoji služeb poskytovaných přes hranice pomohl rozvoj informačních a komunikačních technologií. Volný pohyb služeb zároveň usnadňuje dočasné poskytování služeb v zahraničí, zatímco podnik zůstává v zemi původu. Dochází tím k odstranění diskriminace na základě státní příslušnosti.

Třetí ekonomickou svobodu představuje volný pohyb osob. V rámci vnitřního trhu mají pracovníci právo pracovat v jiné členské zemi. Zároveň se s nimi musí zacházet úplně

²⁸ Evropský parlament. *Vnitřní trh*. [Online] [Citace: 06. 02. 2016.] dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=theme3.html>>.

²⁹ SVATOŠ, M. *Zahraniční obchod. Teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0. str. 92

stejně jako s občany daného státu. Volný pohyb osob také umožňuje pohyb bez pasových kontrol na vnitřních hranicích Unie. Na občany členských států, které vstoupily do EU nedávno, se v některých zemích uplatňovala omezení.

Poslední svobodou je volný pohyb kapitálu. Maastrichtská smlouva stanovila zákaz omezení pohybu kapitálu a plateb mezi členskými zeměmi navzájem a vztahuje se i na třetí země. Volný pohyb kapitálu má vliv na rozvoj ostatních svobod. Bez možnosti volného pohybu kapitálu by správně nefungoval trh se zbožím a službami.

4 Charakteristika zahraničního obchodu ČR

4.1 Výhody a nevýhody České republiky

Výhody a nevýhody České republiky lze rozdělit do dvou druhů: přírodní a ekonomické³⁰.

Mezi přírodní výhody lze zařadit tranzitní polohu celého území státu. Zaujímá významnou strategickou polohu v rámci evropského kontinentu. Přes naše území vedly historické tradiční obchodní stezky a dnes tvoříme přechod mezi východní a západní Evropou.

Významnou část českého zahraničního obchodu tvoří cestovní ruch. Je to dáno historickými památkami a velmi různorodým přírodním reliéfem, jako jsou hory, nížiny, lesy, jezera a vodní toky, včetně bohatého výskytu minerálních pramenů a zřídél, a také různorodá fauna a flóra.

V případě přírodních nevýhod je největším problémem malá geografická rozloha, která ovlivňuje a omezuje množství surovinových zdrojů. Další nevýhodou jsou klimatické podmínky mírného pásu, které omezují zemědělskou produkci.

Co se týče ekonomických výhod, můžeme zmínit vyspělost kultury, ze které pramení vysoký stupeň vzdělanosti a kvalifikovaná pracovní síla a relativně stabilní sociální prostředí.

Za hlavní ekonomickou nevýhodu lze považovat nedostatek domácího kapitálu, který by udržel zisky jednotlivých podniků v ČR. Mezi další nevýhody patří nedostatečná znalost cizích jazyků, malá konkurenceschopnost v rámci zahraničních trhů, pomalé přizpůsobování domácích výrobců na změnu ekonomického prostředí.

4.2 Zahraniční obchod ČR před vstupem do Evropské unie

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 došlo k sérii významných změn, které měly velký vliv na zahraniční obchod.

Hlavní z nich byla transformace hospodářství z centrálně plánovaného na tržní, jejíž snahou bylo držet makroekonomickou rovnováhu. Důležitou roli hrálo uvolnění

³⁰ HAMERNEHOVÁ, I. *Aktuální otázky zahraničního obchodu České republiky po vstupu do Evropské unie*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-86419-83-5.

podnikání a zavedení vnější směnitelnosti koruny na zahraniční měny dané zákonem z roku 1995.

Zahraníční obchod byl dříve orientován na socialistické státy východního bloku hlavně v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci. Po pádu režimu byl obchod z větší části přesunut do vyspělých států západní Evropy. Toto přesměrování mělo velký vliv na konkurenceschopnost zboží, ale zároveň tím Česká republika ztratila kontakty a potenciální obchodní partnery.

Největším obchodním partnerem je dlouhodobě Spolková republika Německo, jejíž podíl na celkovém vývozu dosahoval 36 % a na celkovém dovozu 32 %. Důležité pro rozvoj zahraničního obchodu byly smlouvy o volném obchodu se zeměmi ES, ESVO nebo CEFTA (ČR členem v letech 1992-2004) a dalšími zeměmi.

Rozpad Československa v roce 1993 změnil teritoriální strukturu zahraničního obchodu tak, že převedl část vnitrostátního obchodu na zahraniční. Slovensko se tak stalo druhým hlavním obchodním partnerem, ale jeho podíl na českém zahraničním obchodu však klesá. V roce 2002 dosáhl jen 7,7 % celkového vývozu a 5,2 % celkového dovozu oproti roku 1994, kdy podíl celkového dovozu byl 13,2 % a 14,8 % u vývozu.³¹

Dalšími obchodními partnery byli Rakousko, Itálie, Polsko, Francie a Rusko. Česká republika více než polovinu zahraničního obchodu uskutečňovala se sousedními zeměmi. Vývoj českého zahraničního obchodu byl tak silně závislý na vývoji hospodářské situace v okolních zemích³². Po vstupu do Evropské unie se tento teritoriální faktor zahraničně obchodní politiky výrazně nezměnil.

4.3 Zahraníční obchod ČR po vstupu do Evropské unie

Přístupová jednání Evropské unie

V roce 1996 Česká republika oficiálně požádala o členství v Evropské unii. Premiér Václav Klaus předal žádost ČR o vstup do Evropské unie 23. ledna v Římě. V roce 1997 v programu strategie řízení Agenda 2000 navrhla Evropská komise nový způsob přijímání nových členů a Českou republiku zahrnula do skupiny pěti zemí, které by mohly ve

³¹ HAMERNEHOVÁ, I. *Aktuální otázky zahraničního obchodu České republiky po vstupu do Evropské unie*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-86419-83-5.

³² ČERNOHLÁVKOVÁ E., PLCHOVÁ B., a kol. *Zahraníční obchod*. Praha: Bankovní institut, 2005. ISBN 80-7265-074-2.

střednědobém horizontu zahájit přístupová jednání. Lucemburský summit z prosince 1997 rozhodl o oficiálním pozvání ke vstupu České republiky do EU. Zároveň rozhodl, že během jara 1998 budou svolány bilaterální mezivládní konference, které zahájí přístupová jednání. Hlavní částí přístupových jednání bylo analytické srovnávání legislativy státu s evropským právem. Evropská komise monitorovala proces přípravy na členství a vydávala Pravidelné zprávy o pokroku České republiky v přípravách na členství v EU od roku 1998 do roku 2003.

Proces přístupových jednání byl ukončen na zasedání Evropské rady v prosinci 2002 v Kodani. Rada zároveň schválila finanční a rozpočtové otázky, které souvisejí s rozšířením unie. Na začátku roku 2003 byla vypracována konečná verze Smlouvy o přistoupení. Podepsána byla 16. dubna 2003 v Aténách. Pro dovršení rozšíření Evropské unie na 25 členských států muselo dojít k ratifikaci přístupové smlouvy též všemi 25 státy. Ve starých členských státech se tak stalo schválením národními parlamenty, v nových státech se konala referenda. V České republice byl vstup do unie schválen 77,33 % kladných hlasů proti 22,67 % záporným hlasům při volební účasti 55,21 %. Česká republika se stala plnoprávným členem Evropské unie 1. května 2004³³.

Charakteristika současného zahraničního obchodu

Vstup do unie znamenal úplně začlenění do jednotného unijního trhu s významnými dopady na zahraniční obchod.

Zahraněční obchod se začal dělit na dvě základní větve, obchod se členskými zeměmi, tzv. vnitrounijní, který lze uskutečnit na kterémkoliv místě v unii, a obchod se státy mimo EU (nebo také jinak se třetími zeměmi). Obě větve obchodu se řídí společnými právními předpisy, vytvořenými a schválenými danými orgány Evropské unie, a mezinárodními smlouvami mezi Evropskou unií a třetími zeměmi.

Nejdůležitější změnou bylo uvolnění a zjednodušení obchodování mezi původními a nově přijatými členy EU. Odstranily se celní bariéry, a to společně se zrušením kontrol na hranicích otevřelo prostor volného obchodu na jednotném trhu s volným pohybem zboží, služeb, osob a kapitálu. Díky sladění pravidel o přiznání daně z přidané hodnoty se začal vnitrounijní obchod velmi rychle rozvíjet.

³³ Evropská komise. *Historie vstupu ČR do EU*. [Online] [Citace: 15. 12 2015.] dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm>.

Obchod se třetími zeměmi zůstává zahraničním obchodem tak, jak jsme ho znali před vstupem do Evropské unie, ale došlo k přijetí společné obchodní politiky EU i s její hierarchií obchodních preferencí vůči třetím zemím. Česká republika se stala smluvní stranou všech dosud uzavřených mezinárodních dohod EU a ostatních obchodních partnerů. Tím došlo k jednoduššímu přístupu na nové zahraniční trhy států, se kterými měla EU uzavřené výhodnější dohody. U dohod mezi EU a nečlenskou zemí s podobnou smlouvou došlo jen ke slabým, nepatrným či vůbec žádným změnám. Naopak u některých zemí došlo ke zhoršení přístupu na jejich trh nebo k úplnému vypovězení smluv, které odporovaly členství v EU. Zároveň se začal používat společný celní sazebník. V rámci snižování a zvyšování cel podle celounijních pravidel vzhledem k nečlenským státům, docházelo ke změnám cen určitých druhů zboží. Mimounijní obchod tvoří méně než pětinu dřívějšího obrátu zahraničního obchodu.³⁴

Dále se změnilo postavení České republiky ve Světové obchodní organizaci (WTO). ČR už není samostatným členem, ale je zastoupena (stejně jako ostatní členské státy) Evropskou komisí. I tak některé aspekty nejsou zahrnuté do WTO dohod a ČR je může nadále ovlivňovat³⁵.

Celý zahraniční obchod České republiky zesílil a znamenal tak nejvýznamnější hospodářský důsledek vstupu do unie.

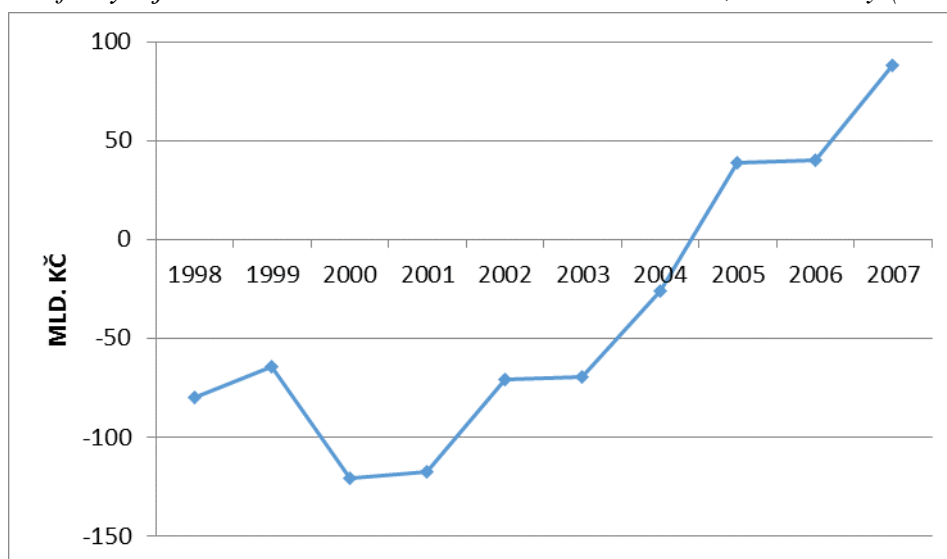
Jak je vidět z Grafu 1, před vstupem do Unie se český zahraniční obchod dlouhodobě pohyboval v záporné bilanci. V roce 2004 byl schodek bilance zahraničního obchodu -26,4 mld. Kč, což je nejnižší hodnota od roku 1993, kdy bylo saldo obchodní bilance -4,5 mld. Kč. Ve druhém roce členství v Evropské unii dosáhl český zahraniční obchod poprvé přebytku v obchodu s EU a v roce 2007 už tento přebytek dosáhl téměř 88 miliard korun a stále roste³⁶.

³⁴ HAMERNEHOVÁ, I. *Aktuální otázky zahraničního obchodu České republiky po vstupu do Evropské unie*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-86419-83-5.

³⁵ NIGRINOVÁ, L. *Zahraničněobchodní aspekty vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Acta oeconomica pragensia, 2004. ISSN 0572-3043.

³⁶ MAREK, D., BAUN, M. *Česká republika a Evropská unie*. Brno : Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.

Graf 1 Vývoj salda obchodní bilance v letech 1998-2007, běžné ceny (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Evropská unie je tak nejdůležitějším obchodním partnerem České republiky. Zjednodušení vztahů v rámci unie přineslo nárůst přímých zahraničních investic, kdy skoro 90 % tvořily investice ze zemí EU³⁷. Zahraniční investice přicházely především od mezinárodních společností, které přesunuly zdroje a výrobu ze zemí západní Evropy do ČR, převážně z ekonomických a administrativních důvodů. Díky členství v Unii tak došlo k rozvoji v průmyslové výrobě, v dostupných technologiích a ve službách s vysokou přidanou hodnotou. Díky těmto investicím se zvýšila konkurenční schopnost kvalitních a technicky vyspělých produktů vyrobených v ČR, a také jejich podíl na vývozu. Zároveň se tím také změnila struktura zboží.³⁸

³⁷ MAREK, D., BAUN, M. *Česká republika a Evropská unie*. Brno : Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.

³⁸ ZAHRADNÍK, P. *Česká republika v Evropské unii: roční vysvědčení*. EU Office České spořitelny. [Online] [Citace: 30. 12. 2015.] dostupné z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Rok_CR_v_EU.pdf>.

5 Vlastní práce

V následujících kapitolách bude popsán vývoj zahraničního obchodu České republiky v letech 2004-2015. Data pro statistickou analýzu byla získána z webových stránek Českého statistického úřadu.

5.1 Elementární charakteristiky zahraničního obchodu

Kapitola obsahuje základní popis vývoje obratu, dovozu a vývozu zahraničního obchodu. Porovnává meziroční růst v jednotlivých letech a celkové změny ve vývoji zahraničního obchodu od vstupu do Evropské unie.

5.1.1 Vývoj obratu zahraničního obchodu

Tabulka 1 Obrat ČR v letech 2004-2015 (mil. Kč)

Rok	Obrat (mil. Kč)	Meziroční rozdíl (mil. Kč)	Koeficient růstu (v %)	Bazický index
2004	3 471 753	-	-	-
2005	3 698 548	226 795	106,5	1,07
2006	4 249 386	550 838	114,9	1,22
2007	4 870 552	621 166	114,6	1,40
2008	4 880 225	9 673	100,2	1,41
2009	4 127 659	-752 566	84,6	1,19
2010	4 944 354	816 695	119,8	1,42
2011	5 566 254	621 900	112,6	1,60
2012	5 839 486	273 232	104,9	1,68
2013	5 998 189	158 703	102,7	1,73
2014	6 828 456	830 267	113,8	1,97
2015	7 344 343	515 887	107,6	2,12

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z Tabulky 1 je zřejmé, že v prvních letech po vstupu do Evropské unie obrat zahraničního obchodu rostl. V prvním roce vzrostl o 6,5 % oproti předchozímu roku a meziroční růst v následujících dvou letech byl vždy téměř 15 %. Tento nárůst byl důsledkem vstupu do EU, odstranění překážek a většího zapojení do mezinárodního obchodu.

V roce 2008 se obrat zvýšil pouze o 0,2 %, tedy o 9,6 miliard korun, oproti předchozímu roku, neboť jeho vývoj byl tlumen začínající hospodářskou krizí

a celosvětovým útlumem ekonomiky. V roce 2009 se celá ekonomika potýkala s následky krize, při nichž došlo k poklesu obrátu zahraničního obchodu o více než 15 %, tedy o 752 566 milionů korun. Jde o jediný rok, kdy koeficient růstu spadl pod hranici 100 %.

Rok 2010 byl začátkem konjunktury, která trvala až do konce sledovaného období. Došlo k nárůstu poptávky, zvýšení produkce a celkovému oživení ekonomiky. V roce 2010 byl také nejvyšší procentní meziroční nárůst, a to o 19,8 % oproti předchozímu roku, díky tomu obrát v hodnotovém vyjádření opět dosáhl, a dokonce mírně překonal, úroveň let 2007 a 2008.

K největšímu meziročnímu nárůstu v hodnotovém vyjádření došlo v roce 2014, kdy oproti roku 2013 vzrostl obrát o 830 267 milionů Kč. V roce 2015 obrát zahraničního obchodu vzrostl o 7,6 % oproti předchozímu roku a přesáhl tak hranici 7 bilionů korun.

Z bazického indexu lze říci, že za 11 let členství v Evropské unii se obrát více než zdvojnásobil a dosáhl hodnoty 7,3 bilionu Kč. Průměrný meziroční procentní růst obrátu zahraničního obchodu za celé sledované období představuje 7,05 %.

5.1.2 Vývoj dovozu zahraničního obchodu

Tabulka 2 charakterizuje celkový vývoj dovozu do České republiky.

Tabulka 2 Vývoj dovozu ČR v letech 2004-2015 (mil. Kč)

Rok	Dovoz (mil. Kč)	Meziroční rozdíl (mil. Kč)	Koeficient růstu (v %)	Bazický index
2004	1 749 095	-	-	-
2005	1 829 962	80 867	104,6	1,05
2006	2 104 812	274 850	115,0	1,20
2007	2 391 319	286 507	113,6	1,37
2008	2 406 489	15 170	100,6	1,38
2009	1 989 036	-417 453	82,7	1,14
2010	2 411 556	422 520	121,2	1,38
2011	2 687 563	276 007	111,4	1,54
2012	2 766 888	79 325	103,0	1,58
2013	2 823 485	56 597	102,0	1,61
2014	3 199 630	376 145	113,3	1,83
2015	3 455 573	255 943	108,0	1,98

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Od roku 2004 dovoz rostl. V prvním roce pouze o 4,6 %, ale v dalších letech už dosáhl růstu o 15 % a 13,6 % oproti předchozím letům díky odstranění překážek pro

dovoz. V krizovém roce 2008 nárůst dovozu rapidně zpomalil, když vzrostl pouze o 0,6 % oproti roku 2007, což představuje pouze 15 170 mil. Kč. V následujícím roce, stejně jako u obratu, došlo k velkému propadu v důsledku začínající ekonomické krize. V roce 2009 se dovoz snížil o 417 453 mil. Kč, tedy o 17,3 % a klesl pod dva biliony korun.

Po nastartování ekonomického růstu v roce 2010 se opět začalo dovážet více a celkový dovoz se vrátil zpátky na úroveň před krizí. Konkrétně stoupl o 21,2 % oproti roku 2009, což představuje 422,52 miliard korun, a jde tak o největší hodnotový i procentní meziroční nárůst od vstupu do Evropské unie. V letech 2011-2014 dovoz do ČR stále rostl a v roce 2014 přesáhl tři biliony korun i přes intervenci České národní banky vůči koruně.

Na rozdíl od obratu a vývozu, objem dovozu ještě nepřesáhl dvojnásobek hodnoty oproti období před vstupem do Unie. V roce 2015 dosáhl bazický index hodnoty 1,98. Pokud by se objem dovozu vyvíjel stejně jako v posledních několika letech, je velmi pravděpodobné, že dvojnásobné hodnoty dosáhne v roce 2016. Celkový objem dovozu se blíží k hodnotě 3,5 bilionu korun.

Průměrný meziroční nárůst dovozu během celého období je 6,39 %.

5.1.3 Vývoj vývozu zahraničního obchodu

Tabulka 3 Vývoj vývozu ČR v letech 2004-2015 (mil. Kč)

Rok	Vývoz (mil. Kč)	Meziroční rozdíl (mil. Kč)	Koeficient růstu (v %)	Bazický index
2004	1 722 657	-	-	-
2005	1 868 586	145 929	108,5	1,08
2006	2 144 573	275 987	114,8	1,24
2007	2 479 234	334 661	115,6	1,44
2008	2 473 736	-5 498	99,8	1,44
2009	2 138 623	-335 113	86,5	1,24
2010	2 532 797	394 174	118,4	1,47
2011	2 878 691	345 894	113,7	1,67
2012	3 072 598	193 907	106,7	1,78
2013	3 174 704	102 106	103,3	1,84
2014	3 628 826	454 122	114,3	2,11
2015	3 888 770	259 944	107,2	2,26

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V Tabulce 3 vidíme celkový vývoj vývozu z České republiky. Stejně jako obrat a dovoz, i vývoz od vstupu do Unie díky novým podmínkám výrazně vzrostl. V prvním roce vzrostl o 8,5 % oproti předchozímu roku a v následujících letech kopíruje vývoj obratu a dovozu, když vzrůstá o 14,8 % a 15,6 % oproti předchozím letům.

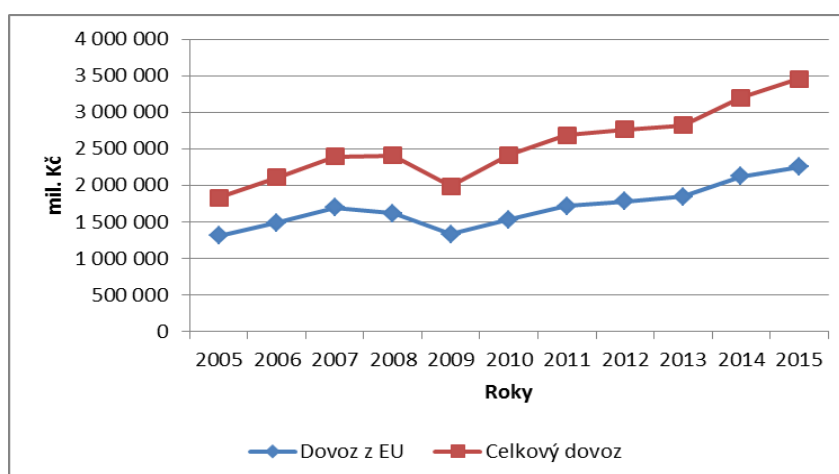
Na rozdíl od obratu a dovozu klesá vývoz už v krizovém roce 2008 přibližně o 5,5 miliardy Kč (o 0,2 %) oproti roku 2007. V roce 2009 útlum vývozu pokračuje, když dochází ke snížení vývozu o dalších 13,5 % oproti roku 2008. I přes tento pokles dosáhla celková bilance zahraničního obchodu za rok 2009 růstu.

V roce 2010 po oživení ekonomiky, zvýšení poptávky a zvyšování celkové produkce dochází k největšímu procentnímu meziročnímu růstu o 18,4 %. Oproti roku 2004 tak vývoz ZO vzrostl téměř 1,5krát. V roce 2012 se vývoz dostal přes hranici tří bilionů a dále rostl. V roce 2014 vzrostl vývoz o 454 122 milionů Kč, což představuje největší hodnotový meziroční přírůstek a se 14,3 % i druhý největší procentní meziroční nárůst. Na těchto přírůstcích se nejvíce podílela vysoká produkce strojů a průmyslového spotřebního zboží. Celkově se vývoz od vstupu do Evropské unie více než zdvojnásobil (bazický index 2,11) i díky navazování nových odbytišť a státní podpoře vývozu.

V roce 2015 vzrostl celkový objem vývozu o dalších 7,2 % a blíží k hranici 3,9 bilionu Kč. Průměrný meziroční růst vývozu během sledovaného období činí 7,68 %.

5.2 Teritoriální struktura

Graf 2 Dovozy do ČR v mil. Kč

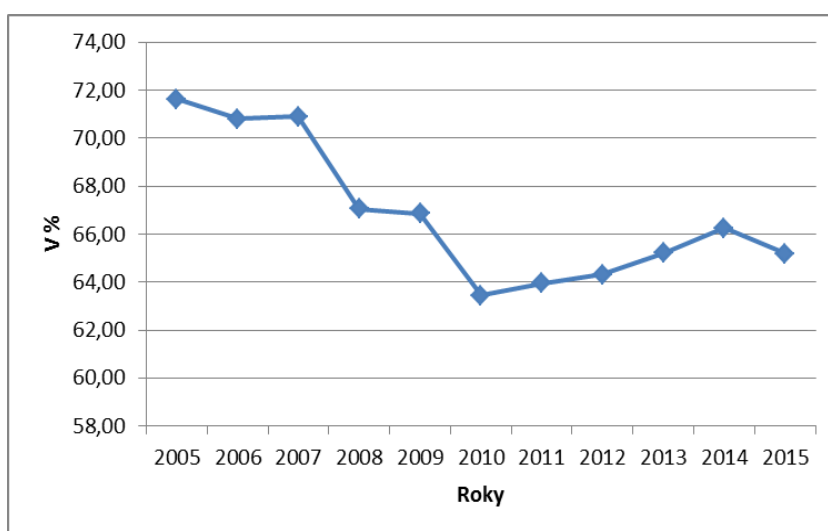

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Vývoj teritoriální struktury zahraničního obchodu České republiky je zkoumán za období 2005-2015.

Na Grafu 2 je vidět porovnání hodnot celkového dovozu s dovozem z Evropské unie. Světová krize v letech 2008-2009 se projevila poklesem dovozu jak z Evropské unie, tak celkového dovozu. Dovoz od krizových let roste, ale jak je vidět z Grafu 3, podíl zemí Unie poklesl. Ze zemí mimo EU se za rok 2015 dovezlo zboží za 1 179 187 mil. Kč, kde téměř polovinu tvoří pouze dovoz z Čínské lidové republiky (dovoz dosahoval hodnoty 465 mld. Kč a každým rokem roste) a Ruské federace. Ze zemí EU ale stále pochází více než 60 % celkového dovozu i díky společnému trhu a výhodám, které trh přináší.

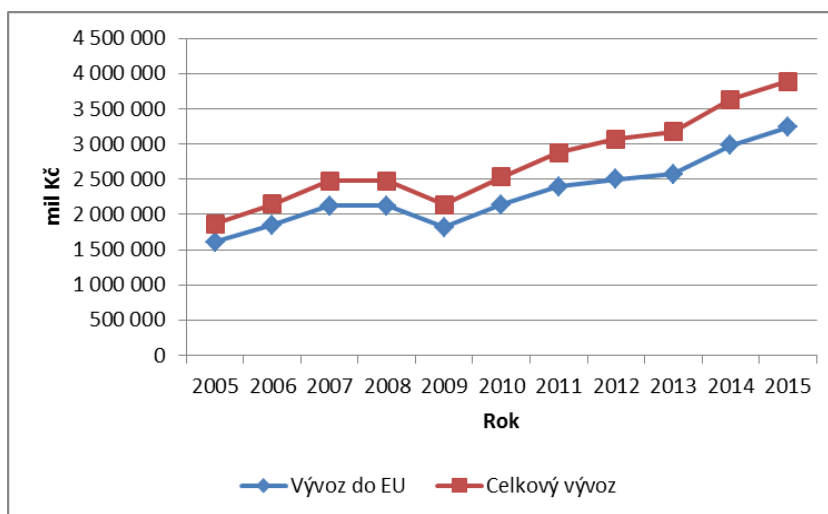
Graf 3 Podíl dovozu z EU na celkovém dovozu do ČR v %

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Na následujícím Grafu 4 je zaneseno srovnání hodnot celkového vývozu a vývozu do zemí Evropské unie. Stejně jako u dovozu došlo k poklesu vývozu v rámci krizových let 2008 a 2009 a následnému růstu.

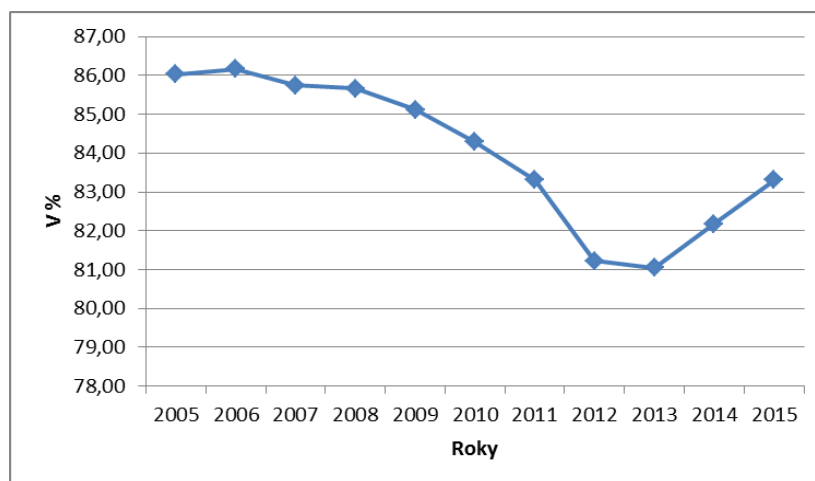
Graf 4 Vývoz z ČR v mil. Kč

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z Grafu 5 vidíme, že v letech 2007-2013 došlo k poklesu vývozu do zemí EU, ale v žádném roce sledovaného období neklesl podíl vývozu do EU pod 80 %. Země EU tak tvoří dominantní část vývozu z České republiky.

Graf 5 Podíl vývozu do EU na celkovém vývozu z ČR v %

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Za rok 2015 se z ČR do EU vyvezlo zboží za 3,24 bilionu Kč z celkového objemu 3,9 bilionu Kč. Na vývozu do třetích zemí měly podíl státy Severní Ameriky (98 mld. Kč) a Evropské země, které nepatří do EU (246 mld. Kč).

Nejdůležitějšími obchodními partnery pro Českou republiku jsou sousední státy. Se Spolkovou republikou Německo, Rakouskem, Slovenskem a Polskem se za rok 2015

realizovalo 51 % celkového vývozu a 42 % celkového dovozu. Nejdůležitějším a nejvýznamnějším z nich je Německo, s nímž se realizoval vývoz za 1,26 bilionu Kč a dovoz za 898 mld. Kč. Česká republika je velmi závislá na situaci na trzích svých nejbližších obchodních partnerů a jakékoliv změny na těchto trzích se odrážejí i v naší ekonomice.

5.3 Komoditní struktura

Pro snadnější sledování komoditní struktury zahraničního obchodu jsou jednotlivé druhy zboží seskupeny do deseti skupin v rámci Standardní mezinárodní obchodní klasifikace (SITC), která se používá od roku 1950. Toto rozdělení zjednodušuje porovnání mezi zbožím v různých kategoriích, zbožím ve stejné kategorii v různých letech, ale i jednotlivé kategorie mezi různými státy, jež používají tuto klasifikaci.

Komoditní struktura je hodnocena v období 2004-2014.

5.3.1 Dovoz

V komoditní struktuře dovozu došlo za sledované období k nárůstu všech deseti skupin.

Tabulka 4 Komoditní struktura dovozu v mld. Kč

	2004 (mld. Kč)	2014 (mld. Kč)	Koeficient růstu (%)
0 Potraviny a živá zvířata	72,1	158,6	219,97
1 Nápoje a tabák	10,7	19,8	185,05
2 Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	52,9	80,1	151,42
3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	122,1	269,4	220,64
4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	4,2	8,0	190,48
5 Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	194,8	371,5	190,71
6 Tržní výrobky tříděné podle materiálu	360,8	561,6	155,65
7 Stroje a dopravní prostředky	739,9	1 384,10	187,07
8 Průmyslové spotřební zboží	190,7	337,7	177,08
9 Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	0,8	8,9	1 112,50

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

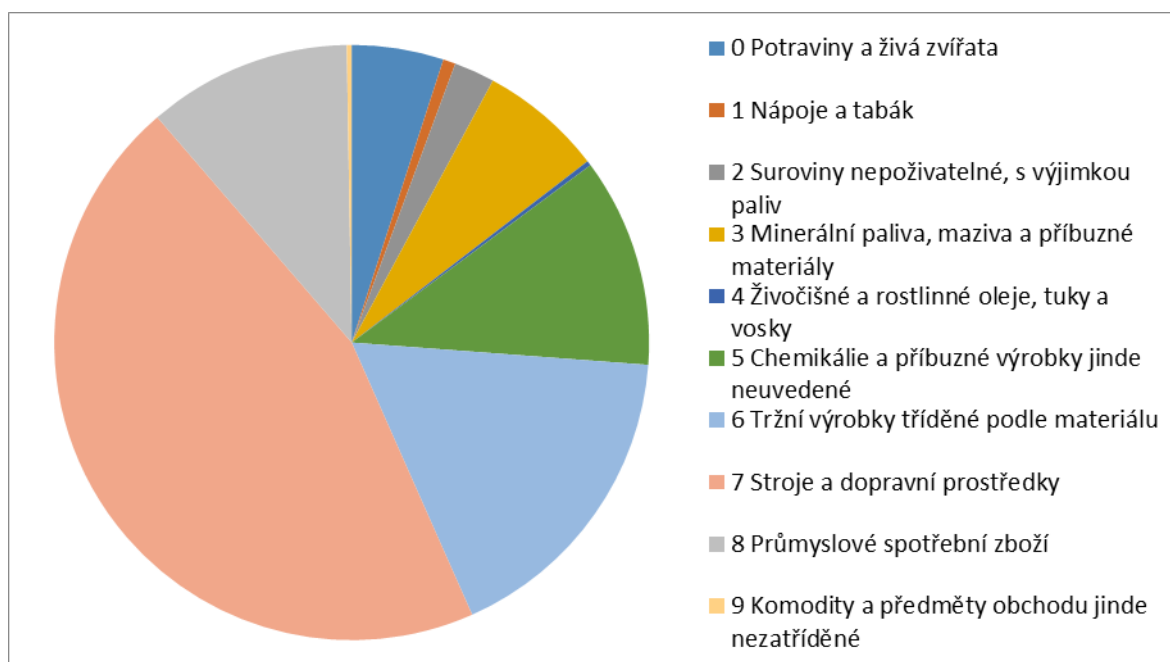
Největší procentní nárůst zaznamenala 9. skupina s extrémním přírůstkem 1 012,5 %. V hodnotovém vyjádření tento přírůstek tvoří pouze 8,1 mld. Kč, jeho podíl na komoditní struktuře v roce 2014 netvoří ani půl procenta, a je tak zanedbatelný.

Kromě tohoto extrémního přírůstku dosáhly nejvyššího procentního nárůstu skupiny č. 3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály s přírůstkem dovozu 120,64 % a č. 0 Potraviny a živá zvířata s přírůstkem 119,97 %. Naopak nejmenší procentní nárůst zaznamenaly komodity ve 2. skupině Suroviny nepoživatelné, které vzrostly o 51,42 %, a ve skupině č. 6 zahrnující průmyslové zboží, kde došlo k přírůstku 55,65 %. Procentní nárůst u ostatních skupin se pohyboval v rozmezí mezi 77-91 %.

Nejvyšší hodnotový nárůst zaznamenala skupina č. 7 Stroje a dopravní prostředky, která vrostla o 644,2 mld. Kč. Dalšími skupinami s vyšším nárůstem hodnoty jsou skupiny č. 6 Tržní výrobky tříděné podle materiálu a č. 5 Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené. K nejnižšímu hodnotovému přírůstku došlo ve 4. skupině Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky, kde hodnota této skupiny za 11 let vzrostla o 3,8 mld. Kč na 8 mld. Kč (rok 2014), a v již zmíněné skupině č. 9.

Z předběžných dat Českého statistického úřadu za rok 2015 lze říci, že komoditní struktura dovozu i vývozu zachovává stejný vývoj jako v předchozích letech.

Graf 6 Komoditní struktura dovozu za rok 2015 v mld. Kč

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Na Grafu 6 Komoditní struktury dovozu za rok 2015 vidíme, že největší podíl (45,30 %) vykazuje skupina č. 7 Stroje a dopravní prostředky. Další významné podíly tvoří skupiny č. 5 Chemikálie a příbuzné výrobky s 11,36 %, č. 6 Tržní výrobky tříděné podle

materiálu s 17,17 % a č. 8 Průmyslové spotřební zboží s 11,07 %. Nejmenší podíl na vývozní struktuře mají skupiny s vysokým koeficientem růstu, ale malou peněžní hodnotou: č. 1 Nápoje a tabák (0,68 %), č. 4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky (0,26 %) a č. 9 Komodity nezatříděné (0,27 %).

5.3.2 Vývoz

Tabulka 5 Komoditní struktura vývozu v mld. Kč

	2004 (mld. Kč)	2014 (mld. Kč)	Koeficient růstu (%)
0 Potraviny a živá zvířata	47,4	130,4	275,11
1 Nápoje a tabák	8,9	27,4	307,87
2 Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	47,3	88,9	187,95
3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	49,9	98,8	198,00
4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	1,0	10,4	1 040,00
5 Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	104,0	240,9	231,63
6 Tržní výrobky tříděné podle materiálu	388,5	598,5	154,05
7 Stroje a dopravní prostředky	876,1	1 997,4	227,99
8 Průmyslové spotřební zboží	198,5	428,4	215,82
9 Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	0,9	8,0	888,89

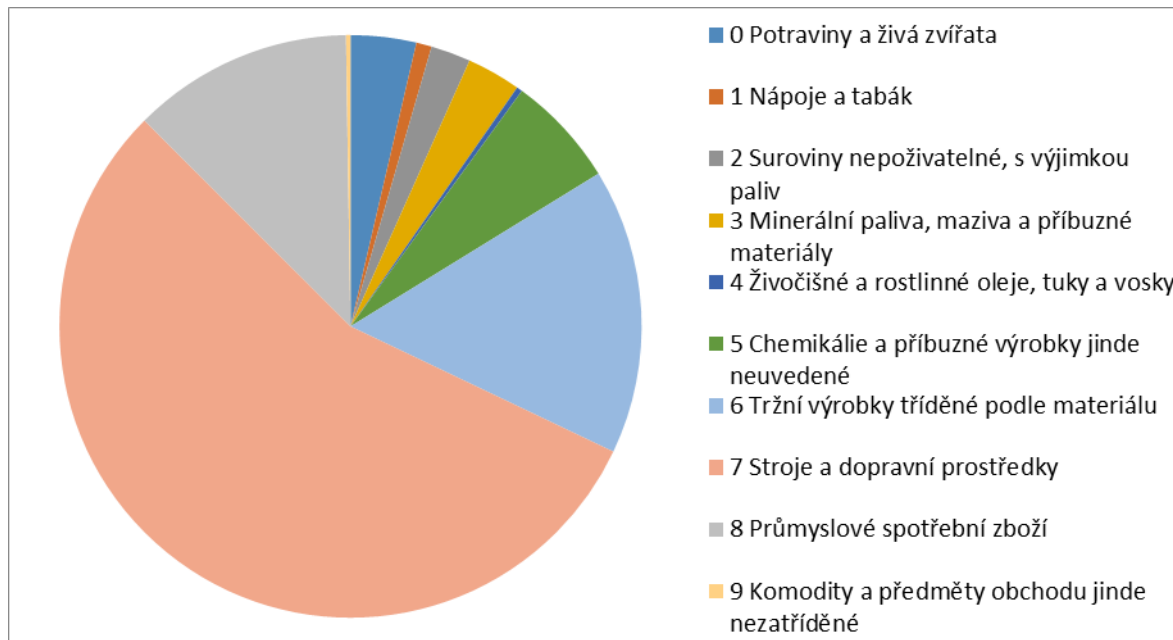
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Komoditní struktura vývozu zaznamenala stejně jako struktura dovozu růst ve všech deseti komoditních kategoriích. K největšímu procentnímu nárůstu došlo ve skupině č. 4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky o 940 % a ve skupině č. 9 Komodity nezatříděné o 788,89 %. Obě tyto skupiny, ale představují nejnižší peněžní nárůst, takže jejich vliv na celkovou hodnotu vývozu je zanedbatelný. Nejmenší procentní nárůst za sledované období zaznamenala skupina č. 6 Tržní výrobky tříděné podle materiálu s přírůstkem 54,05 %. V hodnotovém vyjádření, ale tato skupina tvoří třetí nejvyšší nárůst. Pod hranicí stoprocentního nárůstu zůstaly skupina č. 2 Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv a skupina č. 3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály. Ostatní skupiny se za sledované období více než zdvojnásobily. První skupina Nápoje a tabák dosáhla více než trojnásobku oproti roku 2004.

V peněžním vyjádření dosáhla nejvyššího nárůstu skupina č. 7 Stroje a dopravní prostředky, když za sledované období vzrostla o více než 1 bilion Kč. Další skupiny s vysokým nárůstem hodnoty představují skupiny č. 5 Chemikálie, č. 6 Tržní výrobky

tříděné podle materiálu a č. 8 Průmyslové spotřební zboží. Jak již bylo zmíněno, nejnižší nárůst peněžní hodnoty zaznamenaly skupiny č. 4 a č. 9.

Graf 7 Komoditní struktura vývozu za rok 2015 v mld. Kč

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obdobné podíly jednotlivých zbožových skupin můžeme vidět i na grafu struktury vývozu za rok 2015. S tím rozdílem, že skupina č. 7 Stroje a dopravní prostředky tvoří více než polovinu celkového vývozu (55,41 %). Důležitou roli také hrají skupiny č. 6 Tržní výrobky tříděné podle materiálu s 15,86 % a č. 8 Průmyslové spotřební zboží s 12,26 %. Oproti dovozu netvoří důležitou skupinu skupina č. 5 Chemikálie. Nejmenší podíl opět mají skupiny č. 1 Nápoje a tabák (0,86 %), č. 4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky (0,31 %) a č. 9 Komodity nezatříděné (0,25 %).

5.4 Vývojové tendence obratu zahraničního obchodu ČR

V této části bude na základě statistických metod posouzena vývojová tendence obratu zahraničního obchodu České republiky a bude hledán vhodný model pro predikci časové řady. Veškeré výpočty používají časovou řadu obratu zahraničního obchodu České republiky v letech 2004-2015 očištěnou o vliv inflace, tak aby změna cenové hladiny neměla na analýzu časové řady vliv (viz Tabulka 6). Na základě dané časové řady vypočteme odhad vývoje pro nadcházející období 2016-2017.

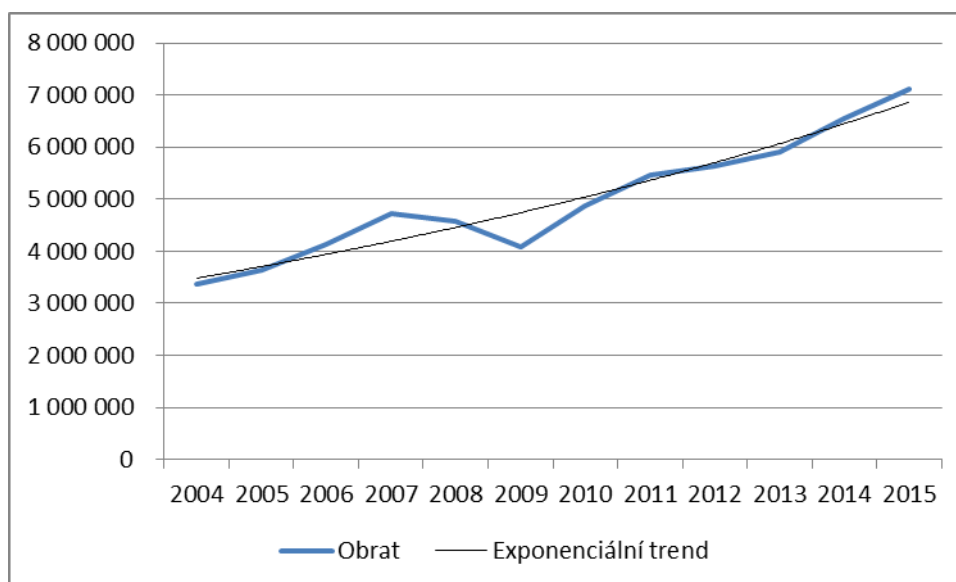
Tabulka 6 Obrat zahraničního obchodu ČR očištěn o inflaci (mil. Kč)

Rok	Obrat (mil. Kč)	Inflace (%)	Obrat bez vlivu inflace (mil. Kč)
2004	3 471 753	2,8	3 374 544
2005	3 698 548	1,9	3 628 276
2006	4 249 386	2,5	4 143 151
2007	4 870 552	2,8	4 734 177
2008	4 880 225	6,3	4 572 771
2009	4 127 659	1,0	4 086 382
2010	4 944 354	1,5	4 870 189
2011	5 566 254	1,9	5 460 495
2012	5 839 486	3,3	5 646 783
2013	5 998 189	1,4	5 914 214
2014	6 828 456	0,4	6 555 318
2015	7 344 343	0,3	7 124 013

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Hodnoty časové řady nejprve zaneseme do grafu. Ze spojnicového grafu můžeme přibližně graficky určit, kterou trendovou funkcí bude nejlepší celou časovou řadu vyrovnat.

Graf 8 Obrat zahraničního obchodu s exponenciálním trendem (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z grafické analýzy (Graf 8) se zdá, že jako nejlepší funkce pro popsání trendu zkoumané časové řady je trendová funkce exponenciální.

Mimo grafické analýzy korelačního pole časové řady byly provedeny výpočty parametrů funkce lineární, kvadratické a exponenciální, a také hodnoty jejich indexu determinace I^2 . Všechny tyto výpočty jsou vloženy v přílohách č. 1, 2 a 3.

Ze všech tří počítaných trendových funkcí vykazuje nejvyšší hodnotu indexu determinace trendová funkce kvadratická s hodnotou $I^2 = 0,938335$ a tvarem funkce:

$$y'_t = 3472539,68182 + 109146,28422 * t + 15271,42408 * t^2$$

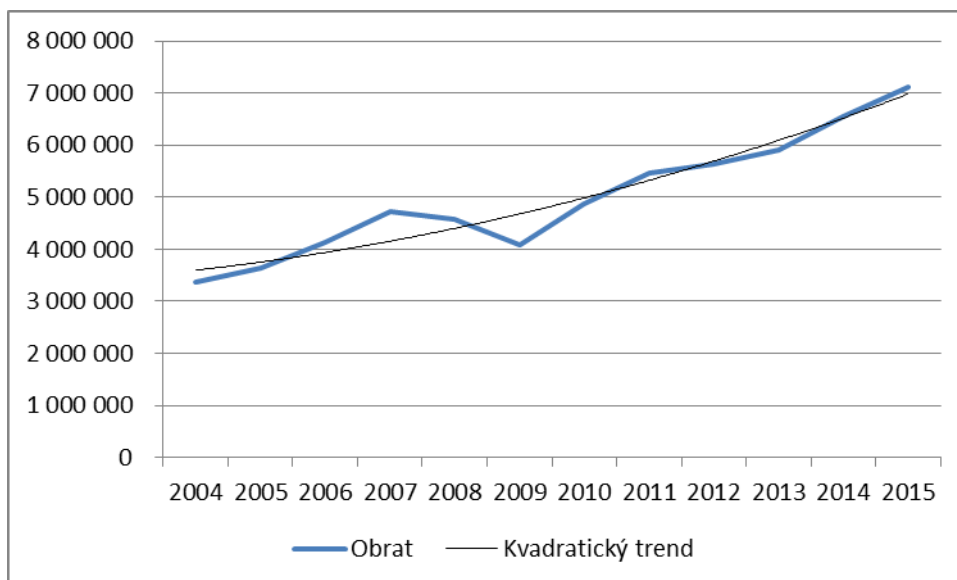
kde t = pořadové číslo posloupnosti údajů ($t=1, 2, \dots, n$) počínaje rokem 2004. Kvadratický trend je zobrazen na Grafu 9.

Pro posouzení shody mezi vypočteným modelem a skutečností využijeme vypočtený index determinace I^2 a také střední absolutní procentuální chybu MAPE.

Jak již bylo zmíněno, index determinace dosahuje hodnoty 0,938335. To znamená, že kvadratický trend vysvětluje kolísání této časové řady z 93,83 %, a je tak vhodný pro modelování této časové řady.

V příloze č. 4 je přiložen výpočet hodnoty střední absolutní procentuální chyby MAPE. Její hodnota vyšla 4,72 %. Tato hodnota je z rozmezí 0-10 %. Model lze proto použít k predikci analyzované časové řady.

Graf 9 Obrat zahraničního obchodu s kvadratickým trendem (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.4.1 Predikce vývoje obratu v letech 2016-2017

Dosazením hodnot 13 a 14 za parametr t do výsledné kvadratické funkce vypočteme bodový odhad obratu v roce 2016 a 2017.

$$y'_{13} = 3472539,68182 + 109146,28422 * 13 + 15271,42408 * 169 = 7472312,05$$

$$y'_{14} = 3472539,68182 + 109146,28422 * 14 + 15271,42408 * 196 = 7993786,78$$

Pokud by v následujících dvou letech nedošlo ke změně charakteru zkoumané časové řady, obrat zahraničního obchodu České republiky by v roce 2016 činil 7 472 312,05 mil. Kč a v roce 2017 by dosáhl hodnoty 7 993 786,78 mil. Kč.

5.5 Návrhy pro další rozvoj zahraničního obchodu ČR

Podíl zahraničního obchodu s Evropskou unií za posledních 12 let neklesl pod 80 %. Česká republika je tak velmi závislá na trzích evropských partnerů, především však na trzích nejbližších sousedů. Jak bylo zmíněno, největší komoditní skupinu představují stroje a dopravní prostředky. Z této skupiny tvoří velkou část automobily vyvážené právě do západní Evropy. Případný pokles poptávky na západních trzích vzhledem k velmi těsným vztahům by představoval závažný problém nejen pro vývoz tohoto zboží, ale i celkově pro naši ekonomiku.

Proto je potřeba navazovat nové obchodní vztahy. Velkou příležitostí představují trhy bývalých postsovětských zemí, které Česká republika z větší části opustila po rozpadu Sovětského svazu. Další možností jsou nová teritoria s velmi vysokým potenciálem v jihovýchodní Asii, Jižní Americe nebo Africe. Rozvojové země velmi často zvou zahraniční investory, podporují jejich investice v zemi, a tím tak startují ekonomický rozvoj dané země. V těchto oblastech jde většinou o investice v oblasti dopravy, infrastruktury a vybavení místních továren. Vzhledem k zaměření českého průmyslu na strojírenství, automobilový, elektrotechnický, chemický a energetický průmysl představují tyto trhy zajímavou možností pro rozvoj zahraničního obchodu a mezinárodních vztahů.

Důležitý a do budoucna perspektivní trh představuje Čína, která v současné době vykazuje rychlý ekonomický růst a ve světovém měřítku hraje velmi důležitou roli. Česká republika má zápornou bilanci z obchodu s Čínou a její podíl na dovozu každým rokem roste. Kromě textilních výrobků se k nám začala dovážet i elektronika a stroje. Čína bude stále důležitějším obchodním partnerem, ale na druhou stranu by Česká republika neměla svůj trh přesytit čínskými výrobky na úkor dalších obchodních partnerů.

6 Závěr

V úvodní části byla stanovena východiska, která vysvětlují význam a výhody zapojení jednotlivých zemí do mezinárodního obchodu. Byla vymezena specifika zahraničního obchodu a rizika vznikající při přeshraničním obchodování. Každý stát si určuje svou obchodní politiku sám a je jen na něm, zda se rozhodne pro politiku protekcionismu, či liberalismu. Vztahy k dalším zemím mohou být dány také hospodářskými seskupeními, do kterých se země sdružují a přináší jim tak mnoho výhod. V další části byly popsány nástroje, které se v rámci obchodní politiky používají, a jak stát může podporovat proexportní politiku. Následující část byla věnována různým stupňům integrace a vývoji integrace v Evropě. Poslední kapitola byla věnována vnitřnímu trhu Evropské unie a jeho fungování. Uplatňování základních ekonomických svobod o volném pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu výrazně zjednodušilo fungování společného trhu a urychlilo celkový proces mezinárodní směny.

Dále byly charakterizovány podmínky České republiky pro rozvoj zahraničního obchodu ze dvou pohledů: přírodních podmínek a ekonomických podmínek. Byly zmíněny důležité změny, kterými prošel zahraniční obchod od pádu komunistického režimu: přechod od centrálně plánovaného hospodářství k tržnímu hospodářství, změna teritoriální struktury, ke které došlo odkloněním od států RVHP ke státům západní Evropy. Další změnu znamenal vstup do Evropské unie, kdy Česká republika přijala společnou obchodní politiku EU. Důsledkem bylo zjednodušení obchodních vztahů s ostatními členskými zeměmi a rozšíření o nová teritoria nečlenských zemí, se kterými Česká republika neměla uzavřené smlouvy nebo bilaterální smlouvy nebyly tak výhodné jako unijní.

V analytické části práce byl popsán vývoj zahraničního obchodu České republiky ve sledovaném období 2004-2015. Zahraniční obchod České republiky se dlouhodobě vyvíjí velmi kladně a jeho role se zvyšuje.

V roce vstupu do Evropské unie dosáhla bilance zahraničního obchodu poprvé od vzniku samostatné České republiky kladných hodnot. Ukazatele obrátu, dovozu a vývozu mají rostoucí tendenci a ukazují, že vstup do Unie měl pro Českou republiku pozitivní dopad. Průměrný meziroční procentní růst obrátu činil 7,05 %, dovozu 6,39 % a vývozu 7,68 %. U ukazatelů obrátu a vývozu došlo od vstupu do Evropské unie k více než dvojnásobnému nárůstu objemu. Výhodou trvalého růstu zahraničního obchodu je zvyšování konkurence na domácím trhu a příliv zahraničních investic. Na druhou stranu

otevřená ekonomika je citlivá vůči vnějším vlivům, jako například vnějším hospodářským krizím. Všechny tři sledované ukazatele se po poklesu v období krize (v letech 2008-2009) dokázaly vyšplhat na původní hodnotu během roku 2010, a to díky nárůstu poptávky, zvýšení produkce a celkovému oživení ekonomiky.

Další část práce byla věnována teritoriální struktuře zahraničního obchodu České republiky ve vztahu k Evropské unii. Evropská unie dominuje jak dovozu do země, tak vývozu ze země. Podíl zemí Evropské unie na vývozu klesá, ale stále tvoří více než 60 %. Důležitého neevropského dovozního partnera představuje Čína, která za posledních 7 let zvýšila dovoz do České republiky o 265 miliard Kč a její podíl každým rokem roste. Více než 80 % vývozu je realizováno do zemí Evropské unie. Česká republika by měla usilovat o diverzifikaci svých odbytišť. V případě změny poptávky nebo jakéhokoliv výpadku na společném unijním trhu by zahraniční obchod utrpěl velké ztráty a nebylo by jednoduché rychle najít nové odběratele. Pro zemi, která je závislá na zahraničním obchodu, by to znamenalo velké ekonomické problémy.

V komoditní struktuře může být problémem dominantní postavení skupiny Stroje a dopravní prostředky, u které vývoz za sledované období vzrostl o více než jeden bilion korun. Případný pokles poptávky na trzích západních zemí Evropské unie by měl velký dopad nejen na celé odvětví, ale i celkově na českou ekonomiku.

Časová řada obrátu zahraničního obchodu byla hodnocena za období 2004-2015, tedy 12 let. Pro popis trendu byla použita kvadratická trendová funkce, která vysvětluje kolísání časové řady z 93,63 %. Hodnota střední absolutní procentuální chyby MAPE vyšla 4,72 % a použitý model tak byl vyhodnocen jako použitelný pro predikci dalšího vývoje. Bodová predikce pro rok 2016 vyšla 7 472 312,05 mil. Kč a pro rok 2017 7 993 786,78 mil. Kč. Pokud nedojde ke změně charakteru časové řady, bude obrát zahraničního obchodu nadále růst. Otázkou zůstává, jak velký vliv na společný trh Evropské unie a případné omezování Schengenského prostoru a základních ekonomických svobod, bude mít současná politická situace kolem migrační vlny z Blízkého východu do Evropy. V případě uzavírání hranic a omezení volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu by došlo ke zpomalení přeshraničních obchodních transakcí a pozitivní vývoj by se mohl výrazně zpomalit.

7 Seznam použitých zdrojů

1. BENEŠ, V. *Zahraniční obchod*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0558-3.
2. BusinessInfo.cz – Oficiální portál pro podnikání a export. *Podpora exportu*. [Online] [Citace: 12. 01 2016.] dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/podpora-exportu.html>>.
3. BusinessInfo.cz – Oficiální portál pro podnikání a export. *Vnitřní trh Evropské unie*. [Online] [Citace: 06. 02. 2016.] dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vnitni-trh-evropske-unie-5159.html#!&chapter=1>>.
4. ČERNOHLÁVKOVÁ, E., PLCHOVÁ, B., a kol. *Zahraniční obchod*. Praha: Bankovní institut, 2005. ISBN 80-7265-074-2.
5. Český statistický úřad. *Databáze zahraničního obchodu*. [Online] [Citace: 10. 02. 2015.] dostupné z WWW: <<http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>>.
6. Evropská komise. *Historie vstupu ČR do EU*. [Online] [Citace: 15. 12. 2015.] dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm>.
7. Evropská unie. *Historie Evropské unie*. [Online] [Citace: 06. 02. 2016.] dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_cs.htm>. a Euroskop. *Základní data o EU*. [Online] [Citace: 06. 02. 2016.] dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/9021/sekce/zakladni-data-o-eu/>>.
8. Evropský parlament. *Vnitřní trh*. [Online] [Citace: 06. 02. 2016.] dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=theme3.html>>.
9. FOJTÍKOVÁ, L. *Zahraničně obchodní politika ČR, Historie a současnost (1945-2008)*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4.
10. HALFAR, B., a kol. *Právo*. Ostrava: VSB-Technická univerzita Ostrava, 2008. ISBN 978-80-248-1906-8.
11. HAMERNEHOVÁ, I. *Aktuální otázky zahraničního obchodu České republiky po vstupu do Evropské unie*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-86419-83-5.

12. HINDLS, R., HRONOVÁ, S., *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2004. ISBN 80-86419-59-2
13. KUBIŠTA, V., a kol. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-191-5.
14. KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-108-3.
15. KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E., a kol. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-455-4.
16. MACHKOVÁ, H. *Mezinárodní obchod a marketing*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0364-5.
17. MAREK, D., BAUN, M. *Česká republika a Evropská unie*. Brno : Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.
18. Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Exportní strategie ČR 2012-2020*. [Online] [Citace: 12. 01. 2016.] dostupné z WWW:
<<http://www.mpo.cz/dokument103015.html>>.
19. NIGRINOVÁ, L. *Zahraničněobchodní aspekty vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Acta oeconomica pragensia, 2004. ISSN 0572-3043.
20. ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.
21. SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.
22. SVATOŠ, M. *Zahraniční obchod. Teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.
23. ZAHRADNÍK, P. *Česká republika v Evropské unii: roční vysvědčení. EU Office České spořitelny*. [Online] [Citace: 30. 12. 2015.] dostupné z WWW:
<http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Rok_CR_v_EU.pdf>.

8 Přílohy

Příloha č. 1: Lineární trendová funkce

Příloha č. 2: Exponenciální trendová funkce

Příloha č. 3: Kvadratická trendová funkce

Příloha č. 4: Střední absolutní procentuální chyba MAPE

Příloha č. 1: Lineární trendová funkce

Hodnoty pro výpočet lineární trendové funkce

Rok	y_t	t	t^2	$t * y_t$
2004	3 374 544	1	1	3 374 544
2005	3 628 276	2	4	7 256 551
2006	4 143 151	3	9	12 429 454
2007	4 734 177	4	16	18 936 706
2008	4 572 771	5	25	22 863 854
2009	4 086 382	6	36	24 518 294
2010	4 870 189	7	49	34 091 321
2011	5 460 495	8	64	43 683 961
2012	5 646 783	9	81	50 821 047
2013	5 914 214	10	100	59 142 144
2014	6 555 318	11	121	72 108 495
2015	7 124 013	12	144	85 488 153
	60 110 312	78	650	434 714 524

Parametry lineárního trendu

$$b = \frac{12 * 434714524 - 4688604358}{12 * 650 - 6084} = 307674,7858$$

$$a = \frac{60\,110\,312}{12} - 307674,7858 * \frac{78}{12} = 3009306,5828$$

$$y'_t = 3009306,5828 + 307674,7858 * t$$

Hodnoty pro výpočet indexu determinace

Rok	y_t	t	y'_t	$(y_t - y'_t)^2$	$(y_t - \bar{y})^2$
2004	3 374 544	1	3 316 981	3 313 446 866	2 672 076 615 157
2005	3 628 276	2	3 624 656	13 100 300	1 906 932 043 287
2006	4 143 151	3	3 932 331	44 445 245 233	750 027 603 022
2007	4 734 177	4	4 240 006	244 204 797 508	75 633 880 698
2008	4 572 771	5	4 547 681	629 523 826	190 464 044 468
2009	4 086 382	6	4 855 355	591 319 301 511	851 578 813 335
2010	4 870 189	7	5 163 030	85 756 081 530	19 322 112 086
2011	5 460 495	8	5 470 705	104 237 870	203 673 931 839
2012	5 646 783	9	5 778 380	17 317 689 516	406 521 354 630
2013	5 914 214	10	6 086 054	29 529 015 296	819 064 211 857
2014	6 555 318	11	6 393 729	26 110 854 267	2 390 502 731 309
2015	7 124 013	12	6 701 404	178 598 111 690	4 472 463 715 935
Σ	60 110 312	78	60 110 312	1 221 341 405 412	14 758 261 057 624

Index determinace

$$I^2 = 1 - \frac{1\,221\,341\,405\,412}{14\,758\,261\,057\,624} = 0,917244$$

Příloha č. 2: Exponenciální trendová funkce

Hodnoty pro výpočet exponenciální trendové funkce

Rok	y_t	t	t^2	$\log y_t$	$t * \log y_t$
2004	3 374 544	1	1	6,52821508	6,528215084
2005	3 628 276	2	4	6,55970027	13,11940053
2006	4 143 151	3	9	6,6173308	19,8519924
2007	4 734 177	4	16	6,67524445	26,7009778
2008	4 572 771	5	25	6,66017944	33,30089718
2009	4 086 382	6	36	6,61133901	39,66803404
2010	4 870 189	7	49	6,68754579	46,81282051
2011	5 460 495	8	64	6,73723203	53,89785622
2012	5 646 783	9	81	6,7518011	60,76620986
2013	5 914 214	10	100	6,77189706	67,71897061
2014	6 555 318	11	121	6,81659375	74,98253123
2015	7 124 013	12	144	6,85272469	82,23269623
Σ	60 110 312	78	650	80,270	525,581

Z normálních rovnic ve tvaru:

$$12 * \log a + \log b * 78 = 80,270$$

$$\log a * 78 + \log b * 650 = 525,581$$

dopočítáme parametry a a b .

$$a = 3275359,691$$

$$b = 1,063543$$

$$y'_t = 3275359,691 * 1,063543^t$$

Hodnoty pro výpočet indexu determinace

Rok	y_t	t	y'_t	$(y_t - y'_t)^2$	$(y_t - \bar{y})^2$
2004	3 374 544	1	3 483 486	11 868 349 743	2 672 076 615 157
2005	3 628 276	2	3 704 837	5 861 652 043	1 906 932 043 287
2006	4 143 151	3	3 940 253	41 167 548 484	750 027 603 022
2007	4 734 177	4	4 190 629	295 443 933 181	75 633 880 698
2008	4 572 771	5	4 456 914	13 422 771 930	190 464 044 468
2009	4 086 382	6	4 740 120	427 372 618 277	851 578 813 335
2010	4 870 189	7	5 041 321	29 286 359 111	19 322 112 086
2011	5 460 495	8	5 361 662	9 768 007 176	203 673 931 839
2012	5 646 783	9	5 702 358	3 088 588 167	406 521 354 630
2013	5 914 214	10	6 064 703	22 646 822 386	819 064 211 857
2014	6 555 318	11	6 450 072	11 076 588 596	2 390 502 731 309
2015	7 124 013	12	6 859 929	69 740 028 214	4 472 463 715 935
Σ	60 110 312	78	59 996 285	940 743 267 309	14 758 261 057 624

Index determinace

$$I^2 = 1 - \frac{940\,743\,267\,309}{14\,758\,261\,057\,624} = 0,936256$$

Příloha č. 3: Kvadratická trendová funkce

Hodnoty pro výpočet kvadratické trendové funkce

Rok	y_t	t	t^2	t^3	t^4
2004	3 374 544	1	1	1	1
2005	3 628 276	2	4	8	16
2006	4 143 151	3	9	27	81
2007	4 734 177	4	16	64	256
2008	4 572 771	5	25	125	625
2009	4 086 382	6	36	216	1 296
2010	4 870 189	7	49	343	2 401
2011	5 460 495	8	64	512	4 096
2012	5 646 783	9	81	729	6 561
2013	5 914 214	10	100	1 000	10 000
2014	6 555 318	11	121	1 331	14 641
2015	7 124 013	12	144	1 728	20 736
Σ	60 110 312	78	650	6 084	60 710

Z normálních rovnic ve tvaru:

$$12a + 78b + 650c = 60110312$$

$$78a + 650b + 6084c = 434714524$$

$$650a + 6084b + 60710c = 3848324942$$

dopočítáme parametry a , b a c .

$$a = 3472539,68182$$

$$b = 109146,284216$$

$$c = 15271,424076$$

$$y'_t = 3472539,68182 + 109146,284216 * t + 15271,424076 * t$$

Hodnoty pro výpočet indexu determinace

Rok	y_t	t	t^2	y'_t	$(y_t - y'_t)^2$	$(y_t - \bar{y})^2$
2004	3 374 544	1	1	3 596 957	49 467 753 467	2 672 076 615 157
2005	3 628 276	2	4	3 751 918	15 287 432 829	1 906 932 043 287
2006	4 143 151	3	9	3 937 421	42 324 832 426	750 027 603 022
2007	4 734 177	4	16	4 153 468	337 222 873 112	75 633 880 698
2008	4 572 771	5	25	4 400 057	29 830 167 316	190 464 044 468
2009	4 086 382	6	36	4 677 189	349 052 017 775	851 578 813 335
2010	4 870 189	7	49	4 984 863	13 150 300 823	19 322 112 086
2011	5 460 495	8	64	5 323 081	18 882 628 719	203 673 931 839
2012	5 646 783	9	81	5 691 842	2 030 279 950	406 521 354 630
2013	5 914 214	10	100	6 091 145	31 304 429 283	819 064 211 857
2014	6 555 318	11	121	6 520 991	1 178 318 118	2 390 502 731 309
2015	7 124 013	12	144	6 981 380	20 344 044 503	4 472 463 715 935
Σ	60 110 312	78	650	60 110 312	910 075 078 322	14 758 261 057 624

Index determinace

$$I^2 = 1 - \frac{910\,075\,078\,322}{14\,758\,261\,057\,624} = 0,938335$$

Příloha č. 4: Střední absolutní procentuální chyba MAPE

Hodnoty pro výpočet hodnoty MAPE

Rok	y_t	y'_t	$ y_t - y'_t / y_t $
2004	3 374 544	3 596 957	0,065909
2005	3 628 276	3 751 918	0,034077
2006	4 143 151	3 937 421	0,049655
2007	4 734 177	4 153 468	0,122663
2008	4 572 771	4 400 057	0,03777
2009	4 086 382	4 677 189	0,144579
2010	4 870 189	4 984 863	0,023546
2011	5 460 495	5 323 081	0,025165
2012	5 646 783	5 691 842	0,00798
2013	5 914 214	6 091 145	0,029916
2014	6 555 318	6 520 991	0,005236
2015	7 124 013	6 981 380	0,020021
Σ	60 110 312	60 110 312	0,56652

$$MAPE = \frac{100}{12} * 0,56652 = 4,72 \%$$